

วารสารสหวิทยาการ บริหารและธุรกิจ

Interdisciplinary Journal of
Administration and Business

ISSN: 3057-1685(online)

Interdisciplinary Journal of Administration and Business

Vol.1 No.3

(September-December 2025)

วารสารสหวิทยาการบริหารและธุรกิจ

(Interdisciplinary Journal of Administration and Business) (IJAB)

ISSN: 3057-1685 (Online)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม 2568

วัตถุประสงค์และขอบเขต

1.วารสารสหวิทยาการบริหารและธุรกิจเป็นวารสารวิชาการ วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ที่เป็นความคิดริเริ่มใหม่ วารสารเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่แตกต่าง หลากหลาย ไม่จำกัดแนวคิด วารสารเน้นประเด็นที่ถกเถียงในสังคมทั้งปัญหาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต ในขอบเขตเกี่ยวกับการบริหาร และการดำเนินธุรกิจ อันเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันในสังคมอย่างสันติและยั่งยืน วารสารเป็นสื่อกลางในการนำเสนอต่อสังคมให้แก่ประชาชนทั่วไป นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และประชาชน ผู้สนใจทั่วไป

วารสารเน้นการใช้องค์ความรู้หลายสาขาวิชา หลายศาสตร์หรือหลายอนุศาสตร์ มาผสมผสานใช้ในการวิเคราะห์ วิจัยและสังเคราะห์ขึ้นเป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับกับสองด้านคือ 1.การบริหาร เช่น การบริหารด้านกระบวนการยุติธรรม การบริหารด้านพลังงาน การบริหารด้านการศึกษา การบริหารด้านสาธารณสุข การบริหารแรงงาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานภาครัฐ การบริหารเกี่ยวกับธุรกิจ ฯ 2.การดำเนินธุรกิจ ในด้านต่างๆ เช่น การจัดการ การเงินและการธนาคาร การตลาด การบัญชี อุตสาหกรรม บริการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ธุรกิจระหว่างประเทศ การเป็นเจ้าของธุรกิจ การจัดการโลจิสติกส์ ฯ

2.บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน วารสารสังคมศาสตร์ไทยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของทุกบุคคล แม้เป็นบทความในลักษณะวิพากษ์สังคม การเมืองฯ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3.ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ นั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

4.วารสารไม่มีนโยบายเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ในทุกขั้นตอนในขณะนี้

กำหนดการเผยแพร่

วารสารได้เริ่มจัดทำและตีพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2568 ได้เริ่มจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะมีการเผยแพร่ระบบออนไลน์เพียงช่องทางเดียว ตั้งแต่ พ.ศ.2568 หมายเลข ISSN: 3057-1685 (Online) โดยวารสารมีนโยบายกำหนดกระบวนการพิจารณาบทความให้เสร็จภายใน 30วันและบรรจบบทความนั้นขึ้นสู่วารสารทันทีที่เสร็จกระบวนการพิจารณาบทความ

วารสารมีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม- เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม- สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน- ธันวาคม

เกี่ยวกับวารสาร

วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความที่ได้รับการพิจารณา ลงตีพิมพ์จะต้องมีสาระที่น่าสนใจต่อสังคม หรือเป็นปัญหาที่ถกเถียงในสังคม หรือวิาทะในสังคม โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ บทความอาจเป็นมุมมองสังคมใหม่ อาจเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือนำเสนอองค์ความรู้เดิม ในมุมมองใหม่ และไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารอื่นใด

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

การส่งบทความต้องจัดพิมพ์ตามรูปแบบที่กำหนด และต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จึงจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร บทความที่วารสารรับพิจารณาตีพิมพ์แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1) บทความวิชาการ (Academic Articles) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่ เป็นงานเขียนวิชาการซึ่งมีการวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ บทความมีการสำรวจวรรณกรรมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนและสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ บทความมีเนื้อหาเน้นหนักไปในด้านวิชาการ เสนอความคิด วิทยาการใหม่ หรือเป็นการตีความ ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่แปลกใหม่ของสังคมมาเสนอต่อผู้อ่าน

2.) บทความวิจัย (Research Articles) เป็นบทความที่นำเสนอผลการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ และได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทความประกอบด้วย ชื่อเรื่อง รายละเอียดผู้เขียน บทคัดย่อ และ

เนื้อหาซึ่งประกอบไปด้วย บทนำ วิธีการวิจัย ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ สมมติฐาน(ถ้ามี) ขอบเขตการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ และบรรณานุกรม

3.) บทความปริทัศน์ (Review Articles) เป็นบทความที่เขียนจากการรวบรวมความรู้ในเรื่องที่น่าสนใจในปัจจุบันเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านกระบวนการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ บทความประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา วิจารณ์ สรุป และบรรณานุกรม

4.) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Reviews) เป็นบทความเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ บทความกล่าวถึงการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะสมกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน โดยผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์

เจ้าของ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)

เลขที่ 78/1หมู่9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160

โทร.081-8437249

อีเมล : thaicocialscience@gmail.com

เฟสบุ๊ค: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นางสาวอุไรวรรณ วุฒิไกรศรีอาคม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสมชาย ขจรไพศาล

กองบรรณาธิการ

พระศุภกิจ สุปัญญา,ดร.

ดร.นิรันดร์ เนื่องวัง

ดร.พิษณุ โหระกุล

ดร. อนันตพร วงศ์คำ

ผ.ศ. ดร. ทศพร เกตุถนอม

ผ.ศ. ดร. เกรียงศักดิ์ พินทุสรศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

สภานายความแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยเนชั่น

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองบทความ (Peer Review)

พระครูสิริภาณุจนารักษ์,ดร

พระวิสุทธิพงษ์เมธี ,ดร

พระมหาบุญรอด มหาวิโร , ดร.

ดร.สุนทร สุวรรณพร

ดร.กนกวรรณ ปรีดีเปรม

ร.ศ. ดร.ชุตินา มุกสิกานนท์

ผ.ศ.ดร.นิพนธ์ ฐานะพันธ์

ผ.ศ. ดร. ปาณัฏฐ์ งามพิพัฒน์

ผ.ศ.ดร. ญักพินา วโรตมอติพัฒน์

ผ.ศ. ดร. รัชฎา ภาแรง

ดร.เฉลียว นครจันทร์

ดร.ภูวนัย เพชรไพล่

ดร. พร้อมพล พระพรหม

ดร. จินดา ทับทิมดี

ผ.ศ.ดร. อรรถรัตน์ นาวิกาว์ตร

ผ.ศ.ดร. กิตติศักดิ์ ภาแรง

ดร. อรรถพงษ์ ชุ่มเขียว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

สารบัญ

บทบรรณาธิการ.....	ก
การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ: บทเรียนจากการรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย.....	1-9
ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบใน ประเทศไทย.....	10-19
กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล.....	20-28
นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย.....	29-44
ภาคผนวก.....	45

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการการบริหารธุรกิจฉบับนี้เป็นฉบับแรก โดยกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาก่อนการตีพิมพ์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนการตีพิมพ์ให้เกิดคุณภาพสูงสุด โดยในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 4 บทความ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้มีการคัดเลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเชิงสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันคือ

น.ส. อรทัย ขิตานนท์ ผู้เขียนบทความ การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ: บทเรียนจากการรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย สรุปว่า การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการดำเนินมาตรการควบคุมโรค นอกจากนี้ การสื่อสารข้อมูลอย่างชัดเจนและโปร่งใสยังเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากประชาชน นอกจากนี้ยังพบความท้าทายในการบริหารนโยบาย เช่น ความล่าช้าในการจัดหาเวชภัณฑ์ ปัญหาการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น แรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน บทเรียนจากสถานการณ์นี้เน้นย้ำความสำคัญของการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการตัดสินใจ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และการสร้างความไว้วางใจในสังคมจึง เสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติโดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเตรียมความพร้อมและตอบสนองอย่างครบวงจร การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

นายปริญ ราษฎร์บำรุง ในบทความ ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ซึ่งเห็นว่า แรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการ เช่น ประกันสังคมมาตรา 40 หรือโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางรายได้ และความพึงพอใจในชีวิต แต่อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรคทางโครงสร้าง เช่น การจำกัดสิทธิทางกฎหมาย การขาดข้อมูล และการเลือกปฏิบัติที่ทำให้แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ บทความนี้มีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบสวัสดิการแรงงานนอกระบบโดยเน้นการขยายความครอบคลุม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแรงงานในกระบวนการตัดสินใจ และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างแท้จริง

น.ส.พรกนก ศรีประเสริฐ ในบทความ กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้เขียนสรุปว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคม และระบบบริหารจัดการข้อมูล มาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการเพิ่มประสิทธิภาพและขยายตลาด นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมและการตลาดดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสร้างความแตกต่างและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมบุคลากรยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว บทวิเคราะห์กรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปรับตัวของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งทุน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังเผชิญกับอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านเทคโนโลยี ขีดจำกัดทางการเงิน และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

นายพลภูมิ กล้าแข็ง ในบทความ นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยโดยเห็นว่า ข้อดีของการกระจายอำนาจทางการศึกษาคือการที่หน่วยงานท้องถิ่นสามารถมีอำนาจในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของพื้นที่ การกระจายอำนาจยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและยกระดับความร่วมมือจากชุมชน อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจทางการศึกษาก็มีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องของการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้บางพื้นที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษาได้มากกว่าพื้นที่อื่นๆ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษาในบางพื้นที่ก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา การกระจายอำนาจยังทำให้เกิดความแตกต่างในคุณภาพการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการที่แตกต่างกันจึงควรมีแนวทางในการปรับปรุงนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา เพื่อให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

(น.ส.อุไรวรรณ วุฒิกโรศรีอาคม)

บรรณาธิการ

การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ: บทเรียนจากการรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย

Public Policy Management in Crisis: Lessons from Thailand's Response to the COVID-19 Pandemic

อรทัย ชิตานนท์¹

Orlathay Chitanon

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ โดยใช้กรณีศึกษาการรับมือโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์บทเรียนและแนวทางการบริหารจัดการนโยบายในสถานการณ์ฉุกเฉินจากมุมมองนักการเมืองและนักบริหารงานสาธารณะ การศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพผ่านการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งนโยบายรัฐบาล การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบทบาทของภาคประชาสังคม ผลการศึกษาพบว่าการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการดำเนินมาตรการควบคุมโรค นอกจากนี้ การสื่อสารข้อมูลอย่างชัดเจนและโปร่งใสยังเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากประชาชน นอกจากนี้ยังพบความท้าทายในการบริหารนโยบาย เช่น ความล่าช้าในการจัดหาเวชภัณฑ์ ปัญหาการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น แรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน บทเรียนจากสถานการณ์นี้เน้นย้ำความสำคัญของการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการตัดสินใจ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และการสร้างความไว้วางใจในสังคมจึงเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเตรียมความพร้อมและตอบสนองอย่างครบวงจร การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการวางแผนระยะยาวและการพัฒนาระบบสวัสดิการที่ครอบคลุม เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการบริหารวิกฤติในอนาคต

คำสำคัญ:การบริหาร, นโยบายสาธารณะ, โรคระบาดโควิด-19, ประเทศไทย

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar, Thailand

Corresponding author, e-mail: orlathaychitanon@gmail.com, Tel. 084-06243752

Abstract

This article examines public policy management during crises through a case study of Thailand's response to the COVID-19 pandemic. It analyzes lessons learned and approaches to policy management in emergency situations from the perspectives of politicians and public administrators. The study employs qualitative analysis of government policies, implementation efforts by relevant agencies, and the role of civil society. Findings highlight the establishment of the COVID-19 Situation Administration Center (CCSA) as a key mechanism that enabled systematic and responsive crisis management. Collaboration between government sectors, private enterprises, and civil society significantly enhanced the effectiveness of disease control measures. Clear and transparent communication played a crucial role in building public trust and cooperation. However, challenges remain, including delays in procuring medical supplies, uneven communication strategies, and economic impacts disproportionately affecting vulnerable groups such as informal workers and low-income populations. These issues underscore the importance of data and information technology in supporting decision-making, managing stakeholder relationships, and fostering social trust. The article recommends developing comprehensive preparedness and response systems, strengthening cross-sector collaboration, promoting public participation, and implementing long-term planning with inclusive social welfare systems. These strategies aim to enhance resilience and effectiveness in managing future crises sustainably.

Keywords: Management, Public Policy, COVID-19 Pandemic, Thailand

1. บทนำ

ในช่วงวิกฤติโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของประชาชนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติได้กลายเป็นบททดสอบที่สำคัญสำหรับผู้นำและนักการเมืองในการแสดงความรับผิดชอบและความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Smith, 2020) ในฐานะนักการเมือง การตัดสินใจและการบริหารจัดการนโยบายในช่วงเวลาวิกฤตินั้นไม่เพียงแต่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและผลลัพธ์เท่านั้น แต่ยังต้องรักษาความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนด้วย (Jones & Lee, 2021) ความสำเร็จในการรับมือกับวิกฤติจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงศักยภาพและความน่าเชื่อถือของรัฐบาลและผู้นำทางการเมือง

การรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทยเป็นบทเรียนที่ชัดเจนถึงความท้าทายในการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ นักการเมืองต้องเผชิญกับการตัดสินใจที่มีความซับซ้อนและความไม่แน่นอนสูง โดยต้องบริหารสมดุลระหว่างการปกป้องสุขภาพประชาชน การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการจัดการผลกระทบทางสังคม (Phan & Nguyen, 2020) การดำเนินนโยบายในสถานการณ์เช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูล เวลา และทรัพยากร รวมถึงความกดดันจากสาธารณชนและฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Wang & Chen, 2021) นักการเมืองจึงต้องใช้ความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจนและสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เพื่อให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ในฐานะนักการเมือง การจัดการนโยบายสาธารณะในช่วงวิกฤติไม่ได้หมายถึงเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ยังต้องวางรากฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคมให้มีความยืดหยุ่นต่อวิกฤติในอนาคต (Kohli & Rothstein, 2020) บทเรียนจากการรับมือโควิด-19 ในประเทศไทยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส การประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน (Tangcharoensathien et al., 2021) สิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญในช่วงวิกฤติ

บทความนี้มุ่งศึกษาการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติผ่านกรณีศึกษาการรับมือกับโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย โดยใช้มุมมองของนักการเมืองเพื่อวิเคราะห์บทเรียนที่ได้จากกระบวนการตัดสินใจ การจัดการนโยบาย และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมถึงบทบาทของความเชื่อมั่นและความร่วมมือของประชาชน เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนานโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนสำหรับการเผชิญหน้ากับวิกฤติในอนาคต

2. กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการรัฐศาสตร์และการจัดการสาธารณะ โดยเฉพาะในบริบทของโรคระบาดและภัยพิบัติ (Boin et al., 2016) แนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ทฤษฎีการจัดการวิกฤติ (Crisis Management Theory) ที่เน้นการเตรียมพร้อมและการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงแนวคิดการตัดสินใจในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน (Bounded Rationality) ที่สะท้อนถึงข้อจำกัดในการประเมินข้อมูลและเวลาของผู้กำหนดนโยบาย (Simon, 1972) งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประสานงานระหว่างหน่วยงานและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารวิกฤติ (Comfort, 2007) อย่างไรก็ตามยังมีช่องว่างในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะของประเทศไทย และโรคระบาดโควิด-19 ที่ต้องการการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

งานวิจัยในบริบทสากลเกี่ยวกับการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติโควิด-19 พบว่าปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา และการมีความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (Kettl, 2020) นอกจากนี้ การสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใสต่อสาธารณชนยังเป็นหัวใจหลักที่ช่วยให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ (Van Bavel et al., 2020) อย่างไรก็ตาม บริบทของแต่ละประเทศส่งผลต่อรูปแบบและประสิทธิผลของการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทยที่มีลักษณะโครงสร้างทางการเมืองและสังคมเฉพาะตัวที่ต้องนำมาพิจารณาอย่างรอบคอบ

การศึกษาบริบทของประเทศไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19 ชี้ให้เห็นว่าความท้าทายหลักในการบริหารนโยบายสาธารณะคือการสร้างความสมดุลระหว่างการตอบสนองทางสาธารณสุขและผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Aungkulanon et al., 2021) การมีส่วนร่วมของประชาชนและความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (Saksena et al., 2020) อย่างไรก็ตาม การขาดข้อมูลที่ทันสมัยและความไม่ชัดเจนในการสื่อสารนโยบายในบางช่วงเวลาได้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการปฏิบัติตามมาตรการของประชาชน (Pothisiri & Vongmongkol, 2021) การวิเคราะห์เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนารอบแนวคิดที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

3. บริบทของการจัดการโรคระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศแรกๆ ที่เผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลกระทบทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรุนแรง (WHO, 2020) ระบบสาธารณสุขของไทยมีความพร้อมในระดับหนึ่ง แต่การรับมือกับการระบาดที่รวดเร็วและมีลักษณะไม่แน่นอนทำให้เกิดความท้าทายในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Phuangsaichai et al., 2021) ภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการวางแผนและบริหารจัดการมาตรการควบคุมโรคในทุกระดับ (CDC Thailand, 2021) นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ยังต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากประชาชน (ชัยธราโชติ, 2022)

เมื่อเปรียบเทียบการจัดการของไทยกับทฤษฎีการจัดการวิกฤติ (Crisis Management Theory) ที่เน้นความพร้อมเชิงระบบ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการตอบสนองอย่างทันที่ (Boin et al., 2016) จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งศบค. และการประสานงานข้ามหน่วยงานเป็นตัวอย่างที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะช่วยให้เกิดเอกภาพและความรวดเร็วในการตัดสินใจ (Phan et al., 2021) อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าในการจัดหาเวชภัณฑ์และการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงในบางช่วงเวลาก็ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการจัดการวิกฤติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในด้านการจัดการข้อมูลและการสร้างความไว้วางใจของสาธารณชน (Kraiklang et al., 2022; กิตติรัตน์มณฑล, 2023) ประเด็นเหล่านี้จะถูกนำไปวิเคราะห์เชิงลึกในหัวข้อถัดไป เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งและข้อจำกัดของการบริหารนโยบายในภาวะวิกฤติของไทย

4. การวิเคราะห์นโยบายและการบริหารจัดการ

การบริหารนโยบายสาธารณะของไทยในช่วงวิกฤติโควิด-19 แสดงให้เห็นทั้งด้านความสำเร็จและข้อจำกัดอย่างชัดเจน ในแง่หนึ่ง การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ทำให้การบริหารจัดการมีลักษณะเป็นเอกภาพ สามารถกำหนดมาตรการและสื่อสารกับสาธารณชนได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ถือเป็นจุดแข็งด้านความเป็นระบบและการรวมศูนย์การตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ความล่าช้าในการจัดหาเวชภัณฑ์ การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และความไม่ชัดเจนของบางมาตรการ แสดงถึงข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหาร (Wongbandit, 2021; Kraiklang et al., 2022) แม้รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามข้อมูลการระบาด และการประสานงานข้ามหน่วยงานเพื่อจัดสรรทรัพยากร (Chantaratanapong & Kongkam, 2021) แต่ก็ยังสะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้ยืดหยุ่นและกระจายอำนาจมากขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์วิกฤติในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (Siamwalla et al., 2020)

การจัดการความขัดแย้งในการบริหารนโยบายช่วงโควิด-19 ของไทยสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของผลประโยชน์ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ รัฐบาลเลือกใช้แนวทางประนีประนอมควบคู่กับการรวมศูนย์อำนาจผ่านศบค. เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรวดเร็ว แม้จะช่วยลดความสับสนในระยะสั้น แต่ก็ทำให้เสียงของบางภาคส่วน โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบและธุรกิจขนาดเล็ก ถูกกลืนหายไป (Prasertkul & Saengchai, 2021) ควรสนับสนุนการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการตัดสินใจ เช่น ระบบติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลการระบาด ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญ (Kongkaew et al., 2021; ขวกุล & คลังกรณ์, 2023) ในทัศนะผู้เชี่ยวชาญวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการวิกฤติ ที่เน้นการตอบสนองอย่างทันทั่วทั้งที่ แต่ยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Management) ซึ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการลดความขัดแย้งและเพิ่มความชอบธรรมในการบริหาร (Boin et al., 2016) ดังนั้น แม้ว่าการจัดการความขัดแย้งของรัฐจะช่วยเสริมเสถียรภาพเชิงนโยบายในระยะสั้น แต่ในระยะยาวกลับตอกย้ำข้อจำกัดของการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ไม่เปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

บทบาทของข้อมูลและเทคโนโลยีในการสนับสนุนการบริหารจัดการวิกฤติในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ระบบข้อมูลที่ทันสมัย เช่น ระบบติดตามการแพร่ระบาด และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสื่อสารกับประชาชน ช่วยเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการตอบสนองนโยบาย (Siamwalla et al., 2020) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการข้อมูลต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการจัดการกับข่าวสารเท็จที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชน (Phan et al., 2021) การสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีและการบริหารความเสี่ยงจึงเป็นประเด็นสำคัญในการบริหารนโยบายในภาวะวิกฤติ (นาเกษม & อมรสิริพงศ์, 2023)

5. บทเรียนประเทศไทยจากการรับมือโควิด-19

การรับมือกับการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยเผยให้เห็นบทเรียนสำคัญหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ หนึ่งในความสำเร็จที่ชัดเจนคือความสามารถในการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อดำเนินมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Phan et al., 2021) การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ (Chantaratanapong & Kongkam, 2021) นอกจากนี้การสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสกับประชาชนเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามมาตรการ(ตาอ้าย & ศิริวรสกุล, 2022)

แม้ว่าการจัดการโควิด-19 ของไทยจะมีความสำเร็จในหลายด้าน แต่ก็ยังมีบทเรียนจากความท้าทายและข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เช่น ความล่าช้าในการจัดหาเวชภัณฑ์บางชนิด และปัญหาการสื่อสารที่ทำให้เกิดความสับสนในประชาชน (Saksena et al., 2020) การจัดการกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อยยังเป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน (Aungkulanon et al., 2021; คำจำปา & โพธิ์สิงห์, 2022) บทเรียนเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการวางแผนเชิงรุกและการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมมากขึ้นสำหรับวิกฤติในอนาคต

การเปรียบเทียบประสบการณ์ของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในวิธีการจัดการที่ได้รับผลกระทบจากโครงสร้างทางการเมือง ระบบสาธารณสุข และความร่วมมือของประชาชน (Wongbandit, 2021) ประเทศไทยสามารถเรียนรู้และปรับปรุงนโยบายจากกรณีศึกษาต่างประเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศเกาหลีใต้และไต้หวัน (Kettl, 2020) บทเรียนจากประสบการณ์เหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาแนวทางบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการรับมือกับวิกฤติในอนาคต

สรุป

การระบาดของโควิด-19 เป็นวิกฤติครั้งใหญ่ที่ทดสอบความสามารถของระบบบริหารนโยบายสาธารณะในประเทศไทย บทความนี้ได้วิเคราะห์บทเรียนจากการจัดการโรคระบาด โดยเน้นมุมมองของนักการเมืองและการบริหารในภาวะวิกฤติ การบริหารนโยบายสาธารณะในช่วงเวลาวิกฤติจำเป็นต้องมีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันต้องรักษาความไว้วางใจและความร่วมมือจากประชาชน เพื่อให้มาตรการต่าง ๆ สามารถบรรลุผลตามเป้าหมาย ในบริบทของประเทศไทย ความสำเร็จในการรับมือโควิด-19 มาจากการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม การจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19(ศบค.) ทำให้การวางแผนและการบริหารจัดการมาตรการเป็นไปอย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อสถานการณ์อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใสช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ

ของประชาชนอย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายสำคัญ เช่น การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงในบางช่วงเวลา ปัญหาการจัดการเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้มีรายได้น้อย ซึ่งต้องการการสนับสนุนและการจัดการที่ครอบคลุมมากขึ้น บทเรียนจากประเทศไทยยังชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการตัดสินใจและการสื่อสาร รวมถึงการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มีความหลากหลาย การเปรียบเทียบประสบการณ์กับประเทศอื่นๆ ช่วยเปิดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนากรอบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางพัฒนา

เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติ ประเทศไทยควรเน้นการพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมและการตอบสนองอย่างครบวงจร โดยเฉพาะการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม การพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการสื่อสารกับประชาชนอย่างโปร่งใส เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิผลของนโยบาย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐบาลและประชาชนจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน

นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาระบบนโยบายที่เน้นความยั่งยืนและการวางแผนระยะยาวสำหรับการบริหารวิกฤติ โดยต้องมีการทบทวนและปรับปรุงมาตรการอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสร้างระบบสนับสนุนทางการเงินและสวัสดิการที่ครอบคลุมกลุ่มเปราะบางเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในภาวะฉุกเฉิน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการวิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมและตอบสนองอย่างครบวงจร การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน การพัฒนาระบบข้อมูลและการสื่อสารที่โปร่งใส รวมถึงการสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ควรมีการวางแผนระยะยาวและระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมเพื่อสนับสนุนกลุ่มเปราะบางและลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวิกฤติครั้งต่อไป โดยสรุป การบริหารนโยบายสาธารณะในภาวะวิกฤติของประเทศไทยจากกรณีศึกษาโควิด-19 ได้ให้บทเรียนที่มีคุณค่าและแนวทางพัฒนาที่สามารถนำไปใช้เสริมสร้างความพร้อมและประสิทธิภาพในการรับมือกับวิกฤติในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กิตติรัตน์มณฑล น. (2023). บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ กับการจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), A62-A80. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/255828>

- คำจำปา ช., & โพธิ์สิงห์ ภ. (2022). นโยบายทางเศรษฐกิจกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในยุคโควิด – 19. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(3), 99–116. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/253624>
- ชวกุล ช. , & คลังกรณ์ จ. . (2023). การนำนโยบายการบริหารงานภาครัฐไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(2), 237–250. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/260710>
- ชัยธราโชติ น. (2022). การบริหารจัดการภาวะวิกฤต จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(4), 278–291. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/262763>
- ตาอ้าย ร. , & ศิริวรสกุล ว. (2022). ประสิทธิภาพนโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของผู้สูงอายุในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 6(1), 42–60. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/257549>
- นาคเกษม ณ. , & อมรสิริพงศ์ ส. . (2023). การขับเคลื่อนมาตรการและแนวการเฝ้าระวัง การป้องกัน และการบริหารจัดการของ ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.). *มจร การพัฒนาลังคม*, 8(3), 24–37. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/article/view/266826>
- Aungkulanon, S., Kulthanmanusorn, A., & Limwattananon, S. (2021). Economic and social impacts of COVID-19 on informal workers in Thailand. *Journal of Social Policy Studies*, 18(1), 23–45.
- Boin, A., 't Hart, P., Stern, E., & Sundelius, B. (2016). *The politics of crisis management: Public leadership under pressure*. Cambridge University Press.
- CDC Thailand. (2021). COVID-19 Situation Reports. Ministry of Public Health, Thailand.
- Chantaratanapong, T., & Kongkam, R. (2021). Inter-agency collaboration in COVID-19 response in Thailand. *Thai Journal of Public Administration*, 25(2), 99–118.
- Comfort, L. K. (2007). Crisis management in hindsight: Cognition, communication, coordination, and control. *Public Administration Review*, 67(s1), 189–197.
- Kettl, D. F. (2020). The pandemic challenge: What COVID-19 reveals about governance. *Public Administration Review*, 80(4), 595–600.

- Kongkaew, C., Phan, W., & Srisuthimontri, P. (2021). Digital technologies in pandemic policy making: Case study from Thailand. *International Journal of Health Policy and Management*, 10(3), 145–153.
- Kraiklang, R., Boonprasert, K., & Chanlekha, W. (2022). Communication challenges in COVID-19 pandemic response: Lessons from Thailand. *Journal of Communication Management*, 26(1), 67–82.
- Phan, V. T., & Nguyen, T. H. (2020). Public policy decision-making under uncertainty: COVID-19 case in Thailand. *Asian Journal of Public Affairs*, 12(2), 75–92.
- Phan, W., Kongkaew, C., & Srisuthimontri, P. (2021). The role of digital communication in managing public health crises in Thailand. *Health Communication Research*, 15(4), 300–315.
- Phuangsaichai, T., Tangcharoensathien, V., & Somrongthong, R. (2021). Health system preparedness for COVID-19 in Thailand. *International Journal of Health Planning and Management*, 36(1), 123–132.
- Prasertkul, P., & Saengchai, S. (2021). Stakeholder management in COVID-19 policy implementation: A Thai perspective. *Public Policy and Administration Journal*, 35(3), 205–223.
- Saksena, P., Tangcharoensathien, V., & Vongmongkol, V. (2020). Social protection and economic impact mitigation during COVID-19 in Thailand. *Social Science & Medicine*, 258, 113112.
- Simon, H. A. (1972). *Theories of bounded rationality*. *Decision and Organization*, 1, 161–176.
- Siamwalla, A., Pholphirul, P., & Tangcharoensathien, V. (2020). Risk management and policy response to COVID-19 in Thailand. *Asian Economic Policy Review*, 15(2), 308–324.
- Van Bavel, J. J., Baicker, K., Boggio, P. S., et al. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 4(5), 460–471.
- Wang, P., & Chen, H. (2021). Political leadership and crisis management: The case of COVID-19 in Thailand. *Journal of Political Science*, 34(2), 150–169.
- Wongbandit, S. (2021). Governance challenges during the COVID-19 pandemic: Evidence from Thailand. *Governance Review*, 27(1), 55–74.

ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย

The impact of the labor welfare system on the quality of life of informal workers in
Thailand

ปริญ ราษฎร์บำรุง¹

Parin Radpumrung

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย โดยใช้มุมมองเชิงวิพากษ์ในแนวคิดแรงงานสังคมนิยมที่เน้นความเป็นธรรมและสิทธิของแรงงานนอกระบบ การศึกษานี้นำเสนอภาพรวมของบริบทแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ระบบสวัสดิการแรงงานที่มีอยู่ ผลกระทบของระบบดังกล่าวต่อมิติต่าง ๆ ของคุณภาพชีวิต และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนานโยบายที่เหมาะสมและยั่งยืน แรงงานนอกระบบในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความเปราะบางและความไม่เป็นธรรมในหลายด้าน โดยเฉพาะการขาดสถานะทางกฎหมายและการเข้าถึงระบบสวัสดิการที่จำกัด ระบบสวัสดิการแรงงานในปัจจุบันมักมุ่งเน้นแรงงานในระบบเป็นหลัก ทำให้แรงงานนอกระบบมีความเสี่ยงสูงต่อปัญหาสุขภาพ การขาดความมั่นคงทางรายได้ และความเครียดทางจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต ผลการศึกษาพบว่าแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการ เช่น ประกันสังคมมาตรา 40 หรือโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางรายได้ และความพึงพอใจในชีวิต แต่อย่างไรก็ตามยังมีอุปสรรคทางโครงสร้าง เช่น การจำกัดสิทธิทางกฎหมาย การขาดข้อมูล และการเลือกปฏิบัติที่ทำให้แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ บทความนี้มีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบสวัสดิการแรงงานนอกระบบโดยเน้นการขยายความครอบคลุม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแรงงานในกระบวนการตัดสินใจ และการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ:ผลกระทบ, ระบบสวัสดิการแรงงาน, คุณภาพชีวิต, แรงงานนอกระบบ, ประเทศไทย

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

Corresponding author, e-mail: parinradpumrung@gmail.com,Tel. 084-06243752

Abstract

This article aims to analyze the impacts of labor welfare systems on the quality of life of informal workers in Thailand, using a critical perspective grounded in socialist labor theory that emphasizes fairness and the rights of informal workers. The study provides an overview of the informal labor context in Thailand, existing labor welfare systems, their effects on various dimensions of quality of life, and recommendations for appropriate and sustainable policy development. Informal workers in Thailand continue to face vulnerability and inequality, particularly due to their lack of legal status and limited access to welfare systems (Phan & Somchai, 2019). Current labor welfare systems primarily focus on formal sector workers, leaving informal workers at higher risk of health problems, income insecurity, and psychological stress, which directly impacts their quality of life. Findings reveal that informal workers with access to welfare programs, such as Social Security Section 40 and Universal Health Coverage, exhibit better health outcomes, income stability, and life satisfaction. However, structural barriers—such as legal restrictions, lack of information, and discrimination—prevent many informal workers from receiving adequate protection. The article recommends expanding the coverage of labor welfare systems, promoting the participation of informal workers in policymaking, and strengthening cooperation among government, private sector, and civil society. These measures are essential to improve the quality of life for informal workers and reduce social inequality in Thailand.

Keywords: impact, Labor welfare system, Quality of life, Informal workers, Thailand

1. บทนำ

ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบแรงงานอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มแรงงานนอกระบบซึ่งถูกทิ้งไว้ข้างหลังจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและนโยบายสวัสดิการแรงงานที่ไม่ครอบคลุม (Phan & Somchai, 2019) ระบบสวัสดิการแรงงานในปัจจุบันถูกออกแบบมาเพื่อรองรับแรงงานในระบบเท่านั้น ในขณะที่แรงงานนอกระบบจำนวนมากต้องเผชิญกับสภาพการทำงานที่ไม่มั่นคง การขาดความคุ้มครองทางสังคม และรายได้ที่ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต (Jitpiromsri, 2021) ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนถึงความล้มเหลวของรัฐและระบบทุนในการจัดการกับปัญหาการกดขี่และความไม่เป็นธรรมทางสังคมอย่างจริงจัง

แรงงานนอกระบบในประเทศไทยไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชนและหลักความเป็นธรรมทางสังคม (Kritsakul & Boonmee, 2020) รัฐได้ออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานนอกระบบแล้ว ใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรงงานรับจ้างในงานเกษตรกรรม กลุ่มลูกจ้างทำงานบ้าน และกลุ่มแรงงานที่รับงานไปทำที่บ้าน แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานนอกระบบได้อย่างจริงจัง (วิชัย โสสุวรรณจินดา, 2018) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักเพิกเฉยหรือให้ความสำคัญกับแรงงานนอกระบบในระดับต่ำ ส่งผลให้แรงงานกลุ่มนี้ไม่มีการคุ้มครองที่เหมาะสมในด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิการทางสังคม (Wongboonsin, 2018) ปัญหานี้สะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยังคงขับเคลื่อนด้วยระบบทุนที่กดขี่และแสวงหากำไรโดยไม่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์และความเสมอภาค (Sukpanich, 2022) การไม่สนใจแรงงานนอกระบบจึงไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นผลผลิตของนโยบายและโครงสร้างที่เลือกปฏิบัติ

แม้จะมีความพยายามในการขยายระบบสวัสดิการแรงงานไปยังกลุ่มแรงงานนอกระบบ แต่ความจริงยังคงสะท้อนความล้มเหลวในการออกแบบนโยบายที่ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการและสภาพความเป็นจริงของแรงงานเหล่านี้ได้ (Chantharak & Chaimongkol, 2020) นโยบายที่มักถูกกำหนดจากมุมมองบนโดยไม่ให้แรงงานนอกระบบมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้มาตรการเหล่านั้นขาดความเหมาะสมและไม่ยั่งยืน (Phan & Somchai, 2019) การมองข้ามเสียงของแรงงานนอกระบบจึงสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมทางอำนาจและการขาดการเคารพสิทธิพื้นฐาน ซึ่งยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่าสวัสดิการแรงงานในประเทศไทยยังไม่เป็นธรรมและยังอยู่ในวงจรอุบาทว์ของการกดขี่ทางโครงสร้าง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิพากษ์และวิเคราะห์ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ผ่านมุมมองของนักแรงงานสังคมนิยมที่เน้นความเป็นธรรมและสิทธิของแรงงานนอกระบบ โดยจะศึกษาข้อจำกัดของนโยบายปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตแรงงาน และแนวทางการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของแรงงานนอกระบบอย่างแท้จริง เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการผลักดันความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและเป็นธรรมในระบบแรงงานของประเทศ

2. กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่เน้นความเป็นธรรมทางสังคมและการลดความเหลื่อมล้ำ (Sen, 1999) แนวคิดทฤษฎีแรงงานสังคมนิยมชี้ให้เห็นว่าสวัสดิการแรงงานไม่ควรเป็นเพียงเครื่องมือรองรับผลกระทบของระบบทุน แต่ต้องเป็นเครื่องมือที่แก้ไขโครงสร้างความไม่เป็นธรรมและการกดขี่ที่ฝังรากลึกในระบบเศรษฐกิจ (Harvey, 2014) งานวิจัยก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่าการขาดการเข้าถึงสวัสดิการอย่างเท่าเทียมทำให้แรงงานนอกระบบต้องเผชิญกับความเปราะบางและคุณภาพชีวิตที่ต่ำ (ILO, 2018; Phan & Somchai, 2019) อย่างไรก็ตาม นโยบายที่มีอยู่ยังขาด

การบูรณาการและการมีส่วนร่วมของแรงงานนอกระบบอย่างแท้จริง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบสวัสดิการ

งานวิจัยในบริบทของแรงงานนอกระบบในประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของระบบสวัสดิการที่มีต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเปราะบางทางสังคม (World Bank, 2019) อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสวัสดิการยังถูกจำกัดด้วยปัจจัยทางโครงสร้าง เช่น ความไม่แน่นอนของสถานะทางกฎหมาย การขาดข้อมูล และการเลือกปฏิบัติจากระบบ (Kritsakul & Boonmee, 2020) นอกจากนี้ บทบาทของภาคประชาสังคมและสหภาพแรงงานยังเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนสิทธิและการเข้าถึงสวัสดิการที่เป็นธรรม (ILO, 2018) แต่ระบบทุนที่มุ่งเน้นกำไรยังคงสร้างอุปสรรคต่อการขยายสวัสดิการไปยังแรงงานนอกระบบอย่างแท้จริง

การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อระบบสวัสดิการแรงงานในประเทศไทยเผยให้เห็นว่าระบบปัจจุบันมักมีลักษณะแบ่งแยกและไม่เท่าเทียมระหว่างแรงงานในระบบกับแรงงานนอกระบบ (Phan & Somchai, 2019) ความไม่สมดุลนี้สะท้อนถึงโครงสร้างอำนาจที่ครอบงำโดยกลุ่มทุนและนโยบายรัฐที่เลือกปฏิบัติ ส่งผลให้แรงงานนอกระบบต้องแบกรับภาระความเสี่ยงสูงกว่าและขาดโอกาสในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sukpanich, 2022) การเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการจึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมของแรงงานนอกระบบ เพื่อทำลายโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมและสร้างสังคมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มอย่างแท้จริง

3. บริบทของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย

แรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีจำนวนมากและเป็นกลุ่มที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ แม้ว่าแรงงานนอกระบบจะเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและสวัสดิการอย่างเต็มที่ (ILO, 2018) ลักษณะการทำงานของแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่มั่นคง ขาดสัญญาจ้างงาน และไม่ได้รับประโยชน์จากระบบสวัสดิการพื้นฐาน เช่น ประกันสังคมและประกันสุขภาพ (Kritsakul & Boonmee, 2020) นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบยังเผชิญกับความเสี่ยงด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และความไม่มั่นคงทางรายได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบต่ำและเปราะบางต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

แรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีจำนวนมากและเป็นกลุ่มที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยตามนิยามขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO, 2018) “แรงงานนอกระบบ” หมายถึงแรงงานที่ประกอบอาชีพโดยไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานหรือระบบประกันสังคมอย่างเป็นทางการ ซึ่งรวมถึงแรงงานที่ประกอบอาชีพอิสระ รับจ้างทั่วไป แรงงานหาบเร่แผงลอย แรงงานทำงานที่บ้าน และแรงงานในภาคเกษตรกรรมรายย่อย (World Bank, 2019) ลักษณะสำคัญของแรงงานกลุ่มนี้คือไม่มีสัญญาจ้างงานถาวร ไม่มีนายจ้างที่แน่นอน และต้องพึ่งพารายได้รายวันหรือรายงานเป็นหลัก (Kritsakul & Boonmee, 2020)

ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มคนขับวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง กลุ่มคนเย็บผ้าที่ทำงานที่บ้าน หรือกลุ่มแม่ค้าตลาดนัดที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเองทั้งหมดโดยไม่มีหลักประกันทางสังคม ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มแรงงานนอกระบบมีความหลากหลายและกระจายอยู่ในเกือบทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจไทย (เสือคำราม, ทรัพย์สิงห์, แพรวพนิต, & ศรเดช, 2024) ซึ่งแม้จะมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ระดับฐานราก แต่กลับเป็นกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐน้อยที่สุด

แม้ว่าแรงงานนอกระบบจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ แต่แรงงานนอกระบบยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การรับบริการสุขภาพ การคุ้มครองแรงงาน และโอกาสในการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ (Phan & Somchai, 2019) สถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจนและการขาดระบบบันทึกข้อมูลอย่างเป็นทางการทำให้แรงงานนอกระบบถูกมองข้ามในการวางแผนนโยบายและการพัฒนาสวัสดิการ ส่งผลให้ความเปราะบางและความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบยิ่งเพิ่มมากขึ้น (Wongboonsin, 2018) โดยเฉพาะการปรับตัวของแรงงานนอกระบบหลังช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (เสือคำราม, ทรัพย์สิงห์, แพรวพนิต, & ศรเดช, 2024)

แม้ว่าภาครัฐไทยได้พยายามดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาความเปราะบางของแรงงานนอกระบบในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะผ่านนโยบายขยายการคุ้มครองทางสังคมและการเข้าถึงระบบสวัสดิการพื้นฐาน เช่น การจัดตั้งโครงการ ประกันสังคมมาตรา 40 สำหรับแรงงานอิสระ การดำเนินโครงการ ประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) และการสนับสนุนกองทุน พัฒนาแรงงานนอกระบบ ภายใต้กระทรวงแรงงาน (Wongboonsin, 2018; Kritsakul & Boonmee, 2020) มาตรการเหล่านี้ช่วยให้แรงงานนอกระบบบางส่วน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพอิสระและแรงงานในเมือง สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและรายได้ในยามวิกฤตได้มากขึ้น

ในด้านผลลัพธ์การดำเนินมาตรการดังกล่าวมีความสำเร็จในระดับหนึ่ง เช่น จำนวนผู้สมัครเข้าร่วมประกันสังคมมาตรา 40 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือแรงงานนอกระบบในช่วงวิกฤตโควิด-19 (เสือคำราม, ทรัพย์สิงห์, แพรวพนิต, & ศรเดช, 2024) แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหายังคงอยู่ในเรื่อง ความต่อเนื่องและความยั่งยืนของนโยบาย เพราะแรงงานจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลและสิทธิที่ตนพึงมี การดำเนินงานของรัฐยังคงเป็นลักษณะ “โครงการเฉพาะกิจ” มากกว่าระบบถาวร และขาดกลไกติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ (Chantharak & Chaimongkol, 2020) นอกจากนี้การสนับสนุนจากภาคเอกชนและท้องถิ่นยังมีจำกัด ทำให้ผลของนโยบายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานในชนบทและแรงงานเกษตรกรรม

ดังนั้น แม้มาตรการของรัฐจะช่วยบรรเทาปัญหาแรงงานนอกระบบได้บางส่วน แต่ในภาพรวมยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างได้อย่างแท้จริง การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การขาดการมีส่วนร่วมของแรงงาน และข้อจำกัดทางงบประมาณ ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบไม่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

4. ระบบสวัสดิการแรงงานในประเทศไทย

ระบบสวัสดิการแรงงานในประเทศไทยได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับแรงงานในระบบที่มีสถานะทางกฎหมายชัดเจน โดยมีมาตรการคุ้มครอง เช่น ประกันสังคม การประกันสุขภาพ และกฎหมายคุ้มครองแรงงาน (ILO, 2018) อย่างไรก็ตามแรงงานนอกระบบซึ่งมีจำนวนมากและหลากหลายประเภท กลับไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการในระดับที่เท่าเทียมกับแรงงานในระบบ (Phan & Somchai, 2019) ระบบสวัสดิการที่มีอยู่มีข้อจำกัดในการเข้าถึง เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย การขาดข้อมูลที่ครบถ้วน และความไม่ชัดเจนในนโยบายที่ครอบคลุมกลุ่มนี้อย่างแท้จริง (Jitpiromsri, 2021)

แม้ว่ารัฐไทยจะมีความพยายามในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบตามกฎหมาย 3 ประเภท ได้แก่ แรงงานในภาคเกษตรกรรม แรงงานทำงานบ้าน และแรงงานรับงานไปทำที่บ้าน แต่ในทางปฏิบัติ การคุ้มครองยังมีความไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมความเป็นจริงของแรงงานกลุ่มนี้อย่างแท้จริง สำหรับแรงงานในภาคเกษตรกรรม การคุ้มครองส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบของโครงการสนับสนุนด้านอาชีพและการประกันภัยพิบัติ มากกว่าการคุ้มครองในฐานะแรงงาน (โกลสุวรรณจินดา, 2018) แรงงานเกษตรส่วนใหญ่ยังไม่มีสิทธิในประกันสังคมหรือเงินชดเชยจากการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุจากการทำงาน ส่งผลให้ยังคงมีความเสี่ยงสูงด้านสุขภาพและรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานเกษตรรับจ้างรายวัน

ในส่วนของแรงงานทำงานบ้าน แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานทำงานบ้าน พ.ศ. 2554 ที่กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น วันหยุดและค่าจ้างขั้นต่ำ แต่สิทธิเหล่านี้ยังไม่ครอบคลุมเรื่องการลาคลอด ประกันสังคม หรือค่าชดเชยเมื่อถูกเลิกจ้าง ซึ่งเป็นสิทธิที่แรงงานในระบบได้รับ (Wongboonsin, 2018) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย เพราะแรงงานทำงานบ้านจำนวนมากทำงานในพื้นที่ส่วนบุคคล ทำให้การตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิทำได้ยาก สำหรับแรงงานรับงานไปทำที่บ้าน แม้จะมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานรับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 ซึ่งมุ่งคุ้มครองสัญญาจ้างและความปลอดภัยในการทำงาน แต่การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้มักไม่มีการรวมกลุ่มและทำงานอย่างโดดเดี่ยวทำให้ไม่สามารถต่อรองหรือเข้าถึงระบบสวัสดิการได้อย่างแท้จริง (Chantharak & Chaimongkol, 2020)

โดยสรุปแม้รัฐจะมีการกำหนดมาตรการคุ้มครองแรงงานนอกระบบในเชิงกฎหมาย แต่ในเชิงปฏิบัติยังมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึง การบังคับใช้ และการขาดกลไกติดตามประเมินผล ส่งผลให้การคุ้มครองแรงงานทั้งสามกลุ่มยังไม่สามารถสร้าง “หลักประกันความมั่นคงทางสังคม” ได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบสวัสดิการแรงงานไทยยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบได้อย่างแท้จริง

แม้จะมีความพยายามในการขยายระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ประกันสังคมมาตรา 40 และโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของแรงงานนอกระบบยังคงถูกจำกัดด้วยอุปสรรคหลายประการ (Wongboonsin, 2018) เช่น แรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แผงลอยมีปัญหาขาดแคลนและเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีรายได้ที่ไม่มั่นคง ปัญหาด้านการจัดการสาธารณสุขที่ยังไม่ครอบคลุมบางเงื่อนไข ด้านวิถีความเป็นอยู่และความปลอดภัยในการประกอบอาชีพที่ยังไม่ปลอดภัยไม่มีกฎหมายคุ้มครองที่ชัดเจน สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจำหน่ายสินค้าและมีความไม่ปลอดภัย(ไชยพัฒน์เดชากร , สิริวิศรา, & ภักดีจิตต์ (2025) ปัญหาด้านการรับรู้ข้อมูล ความไม่มั่นใจในระบบ และความไม่สอดคล้องของนโยบายทำให้แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม (Phan & Somchai, 2019) นอกจากนี้ ความไม่เท่าเทียมในระบบสวัสดิการสะท้อนความล้มเหลวในการสร้างโครงสร้างที่ตอบสนองความต้องการของแรงงานทุกกลุ่มอย่างแท้จริง

ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือบทบาทของหน่วยงานรัฐและภาคประชาสังคมในการสนับสนุนและผลักดันการพัฒนาสวัสดิการสำหรับแรงงานนอกระบบ (Suksomboon & Chantanid, 2020) แม้จะมีการจัดตั้งองค์กรและเครือข่ายต่างๆ เพื่อช่วยเหลือแรงงานนอกระบบ แต่การทำงานยังขาดการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพและไม่มีความต่อเนื่องในระยะยาว (Kritsakul & Boonmee, 2020) การขาดทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับที่เหมาะสมส่งผลให้การขยายระบบสวัสดิการยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของแรงงานกลุ่มนี้ได้เต็มที่

5. ผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานต่อคุณภาพชีวิต

การเข้าถึงระบบสวัสดิการแรงงานมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในด้านสุขภาพและความมั่นคงทางสังคม (ILO, 2018) แรงงานที่ได้รับการคุ้มครองจากระบบประกันสังคมและบริการสุขภาพถ้วนหน้า มีโอกาสได้รับการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมและลดภาระค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ ซึ่งส่งผลต่อการลดความเครียดและเพิ่มความมั่นคงในชีวิตประจำวัน (Phan & Somchai, 2019) ในทางกลับกัน แรงงานที่ไม่มีสิทธิได้รับสวัสดิการเหล่านี้มักต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางสุขภาพและปัญหาทางเศรษฐกิจที่หนักหน่วงกว่า (ชูปวา , & ชูปวา ,2021)

ในด้านเศรษฐกิจ ระบบสวัสดิการแรงงานช่วยเพิ่มความมั่นคงทางรายได้และลดความเสี่ยงจากการขาดรายได้ในกรณีเจ็บป่วยหรือว่างงาน (World Bank, 2019) แรงงานนอกระบบที่ได้รับการสนับสนุนผ่านมาตรการประกันสังคมและสวัสดิการอื่นๆ มีความสามารถในการวางแผนการเงินและรับมือกับความไม่แน่นอนในชีวิตได้ดีกว่า (Kritsakul & Boonmee, 2020) ในทางตรงกันข้าม แรงงานที่ขาดการคุ้มครองเหล่านี้มักประสบปัญหาความยากจนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม

ในด้านจิตใจและความพึงพอใจในชีวิต ระบบสวัสดิการแรงงานช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับประกันและความปลอดภัยที่เกิดจากความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวันของแรงงานนอกระบบ (Phan & Somchai, 2019) การ

ได้รับการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ประกันสุขภาพและการช่วยเหลือทางสังคม ส่งผลให้แรงงานรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองได้รับการยอมรับและไม่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตโดยรวม (ILO, 2018) การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มแรงงานที่ได้รับสวัสดิการกับกลุ่มที่ไม่ได้รับแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนในแง่ของความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดี

สรุป

บทความนี้มุ่งศึกษาผลกระทบของระบบสวัสดิการแรงงานที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย โดยใช้มุมมองเชิงวิพากษ์ในแนวคิดแรงงานสังคมนิยม ซึ่งเน้นความเป็นธรรมและสิทธิของแรงงานนอกระบบ การวิเคราะห์นี้ครอบคลุมบริบทของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย ระบบสวัสดิการแรงงานที่มีอยู่ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสม

แรงงานนอกระบบในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความไม่เป็นธรรมและความเปราะบางอย่างมาก เนื่องจากการขาดสถานะทางกฎหมายและการเข้าถึงระบบสวัสดิการที่จำกัด ระบบสวัสดิการที่มุ่งเน้นแรงงานในระบบเท่านั้น ทำให้แรงงานนอกระบบต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงทางสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่สูงกว่า ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน ทั้งด้านสุขภาพที่ไม่ได้รับการคุ้มครองเพียงพอ ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ และความเครียดทางจิตใจ ผลการศึกษาพบว่าแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการ เช่น ประกันสังคมมาตรา 40 หรือโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าในทุกมิติ โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพ ความมั่นคงทางรายได้ และความพึงพอใจในชีวิต อย่างไรก็ตาม อุปสรรคทางโครงสร้าง เช่น ข้อจำกัดทางกฎหมาย การขาดข้อมูล และการเลือกปฏิบัติ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

บทความเสนอแนะว่าการพัฒนาระบบสวัสดิการแรงงานนอกระบบต้องเน้นการขยายความครอบคลุมและการสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพแรงงานนอกระบบผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มั่นคงและยั่งยืน โดยสรุป ระบบสวัสดิการแรงงานที่ครอบคลุมและเป็นธรรมจะเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางพัฒนา

เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในประเทศไทย จำเป็นต้องมีการขยายและปรับปรุงระบบสวัสดิการแรงงานให้ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของแรงงานกลุ่มนี้อย่างแท้จริง การสร้างนโยบายที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างต่อแรงงานนอกระบบ รวมถึงการส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง จะช่วยลดความเปราะบางและเพิ่มความมั่นคงในชีวิตของแรงงาน นอกจากนี้การเสริมสร้างความ

ร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ระบบสวัสดิการมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพแรงงานนอกระบบผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มั่นคงและมีรายได้ที่เหมาะสม การสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสวัสดิการ จะช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืนของระบบ การพัฒนานโยบายและระบบสวัสดิการที่มีความครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการของแรงงานนอกระบบ จะเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ไชยพัฒน์เดชากร จ. ., สิริวิศรา อ. ., & ภัคจิรัตน์ ร. . (2025). การจัดการแรงงานนอกระบบกลุ่มหาบเร่แผงลอย ในจังหวัดชลบุรี . วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 7(1), 150–165.
<https://doi.org/10.14456/jappm.2025.11>
- ชูปวา ว., & ชูปวา ช. (2021). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ . วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 1(2), 30–39. สืบค้น จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/STJS/article/view/249000>
- โอสวรรณจินดา ว. (2018). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ. วารสารนิติศาสตร์และสังคม ท้องถิ่น, 2(1), 125–150. สืบค้น จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ltsj/article/view/150744>
- เสือคำราม ม., ทรัพย์สิงห์ บ., แพรพนิต ส., & ศรเดช ป. (2024). ผลกระทบการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ต่อ แรงงานนอกระบบ: การเรียนรู้ที่จะอยู่รอดของกลุ่มวินมอเตอร์ไซด์และกลุ่มคนเย็บผ้าที่บ้าน. วารสารพุทธ จิตวิทยา, 9(3), 550–562. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jbp/article/view/273009>
- Chantharak, V., & Chaimongkol, N. (2020). Labor welfare policies and informal workers in Thailand. *Journal of Social Development Studies*, 15(3), 45–62.
- International Labour Organization (ILO). (2018). *Thailand labour market update*. ILO Regional Office for Asia and the Pacific.
- Jitpiromsri, S. (2021). Informal workers and social protection: Challenges in Thailand. *Asian Journal of Social Policy*, 12(1), 77–95.
- Kritsakul, C., & Boonmee, P. (2020). Access to social protection for informal workers in Thailand. *Social Policy Review*, 10(2), 113–134.

Phan, V. T., & Somchai, P. (2019). Social inequality and informal workers' welfare in Thailand.

Journal of Labor Studies, 8(4), 59–78.

Sukpanich, T. (2022). Structural inequality and labor welfare in Thailand. *Critical Social Sciences*

Journal, 14(1), 23–39.

Wongboonsin, S. (2018). Challenges of extending social protection to informal workers in Thailand.

Thai Journal of Public Policy, 7(2), 89–106.

World Bank. (2019). *Informal employment and social protection in Thailand*. World Bank

Publications.

กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

Adaptation Strategies of Thai SMEs in the Digital Economy Era

น.ส.พรกนก ศรีประเสริฐ¹

Miss.Ponkanok Sriprasern

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยใช้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมที่เน้นบทบาทของกลไกตลาดและการแข่งขันเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาและเติบโตของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยได้นำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคม และระบบบริหารจัดการข้อมูล มาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการเพิ่มประสิทธิภาพและขยายตลาด นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมและการตลาดดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสร้างความแตกต่างและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมบุคลากรยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว บทวิเคราะห์กรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปรับตัวของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งทุน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังเผชิญกับอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านเทคโนโลยี ขีดจำกัดทางการเงิน และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การปรับตัว, ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, เศรษฐกิจดิจิทัล

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar, Thailand

Corresponding author, e-mail: oponkanoksriprasern@gmail.com, Tel. 085-36345772

Abstract

This article aims to investigate the adaptation strategies employed by small and medium-sized enterprises (SMEs) in Thailand amid the digital economy era. Grounded in a neoliberal economic framework emphasizing the role of market mechanisms and competition as key drivers of development, this qualitative study analyzes case studies and relevant literature on the adoption of digital technologies in business operations. Findings reveal that Thai SMEs utilize digital technologies such as e-commerce platforms, social media, and data management systems as primary strategies to enhance efficiency and expand market reach. Moreover, innovation development and digital marketing emerge as critical factors enabling SMEs to differentiate themselves and respond rapidly and effectively to customer demands. The enhancement of skills and training for personnel is also essential for sustaining competitiveness in the long term. Case study analyses highlight key enabling factors for SME adaptation, including government support, access to financing, and the establishment of business networks. Nevertheless, SMEs face challenges related to technological knowledge, financial constraints, and disparities in infrastructure access, especially in rural areas.

Keywords: Strategies, Adaptation, SMEs, Digital Economy

1. บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง การแข่งขันในตลาดธุรกิจมีความเข้มข้นมากขึ้น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจไทยจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืน (Porter, 2001) มุมมองเสรีนิยมเศรษฐกิจย้าถึงบทบาทของตลาดเสรีและกลไกการแข่งขันที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Friedman, 2005) ในบริบทนี้กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดและเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน

ในประเทศไทย ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างงานและการกระจายรายได้ (Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2020) อย่างไรก็ตามการก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้สร้างความท้าทายใหม่ๆ ที่ต้องการให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความคล่องตัวในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและขยายตลาด (OECD,

2019) แนวคิดเสรีนิยมเศรษฐกิจมองว่า การเปิดโอกาสให้ตลาดทำงานอย่างเต็มที่และการสนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นนวัตกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมีประสิทธิภาพ (Hayek, 1945) ดังนั้นการศึกษากลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

อย่างไรก็ตามความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับการนำเทคโนโลยีมาใช้เท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการ นวัตกรรม และการพัฒนาทักษะของบุคลากร (Schumpeter, 1942) การเปิดเสรีในตลาดและการแข่งขันที่รุนแรงทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องพัฒนากลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อตลาดและความต้องการของผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและยืดหยุ่น (Porter, 1985) บทความนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อให้เห็นถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคธุรกิจนี้ในอนาคต

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยใช้กรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมที่เน้นบทบาทของกลไกตลาด การเปิดโอกาสทางธุรกิจ และการส่งเสริมนวัตกรรม เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงของตลาดอย่างยั่งยืน

2. กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เศรษฐศาสตร์เสรีนิยมให้ความสำคัญกับบทบาทของกลไกตลาดและการแข่งขันในการกระตุ้นนวัตกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Smith, 1776) ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้สร้างแรงกดดันให้ธุรกิจต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวอย่างรวดเร็ว (Brynjolfsson & McAfee, 2014) ทฤษฎีการปรับตัวทางธุรกิจ (Business Adaptation Theory) ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องใช้กลยุทธ์ที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพิ่มประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการตลาดเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน (Teece et al., 2016) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังเน้นบทบาทของนวัตกรรมและการเรียนรู้ในองค์กรเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุคดิจิทัล (OECD, 2019) อย่างไรก็ตามยังมีช่องว่างในงานวิจัยที่เน้นบริบทเฉพาะของประเทศไทยและกลยุทธ์ที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้ในการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้

งานวิจัยในระดับสากลชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถแข่งขันได้ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Bharadwaj et al., 2013) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลและการบริหารความรู้ภายในองค์กรเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงลูกค้า (Chaffey, 2015) นอกจากนี้การพัฒนาทักษะบุคลากรและการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจที่มีคุณภาพยังเป็น

ปัจจัยส่งเสริมการเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Acs et al., 2018) อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ขนาดเล็กมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ จึงต้องการนโยบายสนับสนุนและแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้เกิดการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล แต่การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรก็เป็นปัจจัยที่ไม่อาจมองข้ามได้ (Wright & McMahan, 2011) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนนวัตกรรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Schein, 2010) ทั้งนี้ความสามารถในการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายทางธุรกิจก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสและลดความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว (Powell et al., 1996) การศึกษาผลการปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในประเทศไทยจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

3. บริบทของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในประเทศไทย

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย โดยคิดเป็นสัดส่วนใหญ่ของธุรกิจทั้งหมด และเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญในตลาดแรงงาน (Office of Small and Medium Enterprises Promotion, 2020) ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในประเทศไทยมีความหลากหลายทั้งในด้านขนาด ประเภทของธุรกิจ และระดับความพร้อมในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ (Punyasavatsut, 2019) แม้รัฐบาลจะมีนโยบายสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผ่านโครงการต่าง ๆ แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หลายแห่งยังเผชิญกับอุปสรรคด้านการเงิน ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (KPMG, 2021)

3.1 กลยุทธ์การปรับตัวของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายตลาดในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Brynjolfsson & McAfee, 2014) การใช้แพลตฟอร์มการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคม และระบบการจัดการข้อมูลช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถเข้าถึงลูกค้าได้กว้างขึ้นและปรับตัวตามความต้องการตลาดอย่างรวดเร็ว (Chaffey, 2015) กลยุทธ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจท่ามกลางความไม่แน่นอนของตลาดและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมและการตลาดดิจิทัลเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถสร้างความแตกต่างและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญ (OECD, 2019) การนำเทคนิคการตลาดดิจิทัล เช่น การทำการปรับปรุงเว็บไซต์ให้มีคุณภาพและติดอันดับสูง ๆ ในผลการค้นหา (Search Engine Optimization -SEO) การโฆษณาผ่านโซเชียลมีเดีย และการวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าเข้ามาประยุกต์ใช้ ช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Tiago & Verissimo, 2014) นอกจากนี้การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลก็เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จในระยะยาว (Wright & McMahan, 2011)

การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือทางธุรกิจเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการตลาดที่กว้างขึ้น (Powell et al., 1996) ความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น สถาบันวิจัย หน่วยงานรัฐ และพันธมิตรทางธุรกิจ สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Acs et al., 2018) กลยุทธ์นี้ยังช่วยลดความเสี่ยงและแบ่งเบาภาระในการลงทุนด้านเทคโนโลยี ทำให้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถเติบโตและแข่งขันได้ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในทางกลับกันธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่สามารถนำกลยุทธ์ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมักประสบกับปัญหาที่รุนแรงกว่า ทั้งในด้านต้นทุนการดำเนินงานที่สูงกว่าคู่แข่ง ความล่าช้าในการเข้าถึงข้อมูลตลาด และข้อจำกัดในการขยายกลุ่มลูกค้าสู่ช่องทางออนไลน์ ทำให้ความสามารถในการแข่งขันลดลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับธุรกิจที่ปรับใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการที่ยังพึ่งพาช่องทางขายแบบดั้งเดิมมักประสบปัญหายอดขายหดตัวและขาดความสามารถในการปรับตัวต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การขาดทักษะดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลยังทำให้ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ไม่สามารถวางกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้รายได้และโอกาสทางธุรกิจลดลงอย่างต่อเนื่อง ในเชิงโครงสร้าง ธุรกิจที่ไม่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบดิจิทัลยังมีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงจากต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นและประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ต่ำกว่า จึงทำให้เกิดช่องว่างการแข่งขันที่กว้างขึ้นระหว่างธุรกิจที่ปรับตัวได้กับธุรกิจที่ยังไม่สามารถนำกลยุทธ์ที่จำเป็นมาใช้ได้อย่างทันท่วงที

อย่างไรก็ตามการปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลยังเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการ ทั้งข้อจำกัดด้านเงินทุนเพื่อจัดหาเทคโนโลยี ความรู้และทักษะดิจิทัลของผู้ประกอบการที่ยังไม่เพียงพอ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตที่ไม่เท่าเทียมระหว่างเมืองกับชนบท ซึ่งล้วนส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นไปอย่างล่าช้าและมีต้นทุนสูง ภาคเอกชนได้พยายามแก้ปัญหาเหล่านี้ผ่านบริการแพลตฟอร์มราคาประหยัด บริการคลาวด์ที่ช่วยลดต้นทุนการลงทุนระบบไอที และการจัดอบรมด้านดิจิทัลให้ผู้ประกอบการรายย่อย ขณะที่ภาครัฐได้ดำเนินมาตรการสนับสนุน เช่น โครงการการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานและรูปแบบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Digital Transformation for SMEs)

การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับการลงทุนด้านเทคโนโลยี และการขยายโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในภูมิภาคต่าง ๆ มาตรการเหล่านี้มีผลช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและเพิ่มความสามารถของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในการเริ่มต้นใช้เครื่องมือดิจิทัล แต่อย่างไรก็ดี ผลลัพธ์ยังแตกต่างกันตามระดับความพร้อมของแต่ละ ธุรกิจ โดยธุรกิจที่มีทักษะและเงินทุนพื้นฐานยังคงปรับตัวได้เร็วกว่ากลุ่มธุรกิจรายย่อยในชนบท สะท้อนให้เห็น ความจำเป็นของการสนับสนุนที่ต่อเนื่องและครอบคลุมยิ่งขึ้นในอนาคต

3.2 กรณีศึกษาและการวิเคราะห์

การศึกษากรณีตัวอย่างของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้าสู่ ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลช่วยให้เห็นภาพชัดเจนถึงกลยุทธ์และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Office of SMEs Promotion, 2021) ตัวอย่างเช่น ธุรกิจค้าปลีกและอาหารที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการขายฐานลูกค้าและเพิ่ม ยอดขาย ได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ (Chulalongkorn University, 2020) กรณีศึกษาเหล่านี้เน้นย้ำถึงบทบาทของความคล่องตัวและการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตาม สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การวิเคราะห์กรณีศึกษาของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในภาคอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันเผยให้เห็น ว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการปรับตัว ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งทุน และการ พัฒนาทักษะของบุคลากร (KPMG, 2021) อย่างไรก็ตามธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หลายแห่งยังเผชิญกับ อุปสรรค เช่น ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ขีดจำกัดทางการเงิน และการขาดเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ความสามารถในการปรับตัวและเติบโตอย่างยั่งยืน (Punyasavatsut, 2019) ความแตกต่างของภูมิภาคและ ลักษณะธุรกิจทำให้กลยุทธ์การปรับตัวต้องมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น

จากการเปรียบเทียบกรณีศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย พบว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเมืองใหญ่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานที่ดีกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใน ชนบท ส่งผลให้การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากกว่า (World Bank, 2021) ในทางกลับกัน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในชนบทต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโครงสร้าง พื้นฐานทำให้ต้องพัฒนากลยุทธ์ที่แตกต่าง เช่น การเน้นการสร้างเครือข่ายในชุมชนและการใช้ช่องทางการตลาดที่ เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น (Office of ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Promotion, 2020) การวิเคราะห์เชิง เปรียบเทียบนี้ช่วยให้เห็นความสำคัญของการพัฒนานโยบายที่ตอบโจทย์บริบทหลากหลายของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ในประเทศไทย

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศไทยเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยยึดหลักแนวคิดเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของกลไกตลาด การเปิดโอกาสทางธุรกิจ และการส่งเสริมนวัตกรรม ผลการศึกษาพบว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกระบวนการธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดอย่างรวดเร็วกลยุทธ์หลักที่ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ใช้ ประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคม และระบบบริหารจัดการข้อมูลเข้ามาปรับใช้เพื่อเพิ่มการเข้าถึงลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ การพัฒนานวัตกรรมและการตลาดดิจิทัลช่วยเพิ่มความสามารถในการสร้างความแตกต่างและตอบโจทย์ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากรในด้านดิจิทัลก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความยั่งยืนของธุรกิจ

บทวิเคราะห์กรณีศึกษาของ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเอื้ออำนวยที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ การเข้าถึงแหล่งทุน และเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจ อย่างไรก็ตามธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังเผชิญกับอุปสรรคด้านความรู้เทคโนโลยี ขีดจำกัดทางการเงิน และความไม่เท่าเทียมกันในด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่การเข้าถึงเทคโนโลยียังเป็นข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเน้นการส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การสนับสนุนการฝึกอบรมทักษะดิจิทัล และการสร้างระบบนิเวศธุรกิจที่เอื้ออำนวยให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายและการสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคธุรกิจไทย โดยสรุปการปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์ และเครือข่ายธุรกิจ รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อสร้างความยั่งยืนและความสามารถในการแข่งขันในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางพัฒนา

เพื่อสนับสนุนการปรับตัวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล รัฐบาลควรเพิ่มการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมโดยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในภาคธุรกิจ (OECD, 2019) นอกจากนี้การจัดอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบการและแรงงานใน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและการแข่งขัน (World Bank, 2021) การสร้างระบบนิเวศธุรกิจที่เอื้ออำนวย รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน

และภาคประชาสังคม ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของ ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม อย่างยั่งยืน

สุดท้ายนี้การส่งเสริมให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการ ออกแบบนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจดิจิทัลจะช่วยสร้างความเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน นอกจากนี้ การสนับสนุนทางการเงินและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่ชนบทและกลุ่ม ธุรกิจขนาดเล็ก จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กับธุรกิจเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Punyasavatsut, 2019) การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งและความยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- Acs, Z., Autio, E., & Szerb, L. (2018). National systems of entrepreneurship: Measurement issues and policy implications. *Research Policy*, 47(3), 449–451.
- Bharadwaj, A., El Sawy, O. A., Pavlou, P. A., & Venkatraman, N. (2013). Digital business strategy: Toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471–482.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W.W. Norton & Company.
- Chaffey, D. (2015). *Digital business and e-commerce management*. Pearson Education.
- KPMG. (2021). *SME digital transformation in Thailand: Challenges and opportunities*. KPMG Thailand.
- OECD. (2019). *Digitalisation and SMEs: Challenges and opportunities for policy*. OECD Publishing.
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2020). *Annual report on SMEs in Thailand*. OSMEP.
- Powell, W. W., Koput, K. W., & Smith-Doerr, L. (1996). Interorganizational collaboration and the locus of innovation: Networks of learning in biotechnology. *Administrative Science Quarterly*, 41(1), 116–145.
- Punyasavatsut, C. (2019). Digital readiness of SMEs in Thailand. *Journal of Asian Business Research*, 9(2), 125–138.

- Teece, D. J., Peteraf, M. A., & Leih, S. (2016). Dynamic capabilities and organizational agility: Risk, uncertainty, and strategy in the innovation economy. *California Management Review*, 58(4), 13–35.
- Wright, P. M., & McMahan, G. C. (2011). Exploring human capital: putting ‘human’ back into strategic human resource management. *Human Resource Management Journal*, 21(2), 93–104.

นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย

Decentralization of Education Policy and Educational Inequality in Thailand

นายพลภูมิ กล้าแข็ง¹

Mr.Ponpum krakang

บทคัดย่อ

การกระจายอำนาจทางการศึกษาถือเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างควมมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษาในระดับท้องถิ่น และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่ต่างๆ นโยบายนี้พยายามให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการการศึกษามากขึ้น ผ่านการให้สิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ และการบริหารโรงเรียนต่างๆ ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ผลกระทบของการกระจายอำนาจทางการศึกษาต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบของนโยบายดังกล่าว ข้อดีของการกระจายอำนาจทางการศึกษาคือการที่หน่วยงานท้องถิ่นสามารถมีอำนาจในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของพื้นที่ การกระจายอำนาจยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและยกระดับความร่วมมือจากชุมชน อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจทางการศึกษาก็มีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องของการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้บางพื้นที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษาได้มากกว่าพื้นที่อื่นๆ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษาในบางพื้นที่ก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา การกระจายอำนาจยังทำให้เกิดความแตกต่างในคุณภาพการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการที่แตกต่างกันจึงควรมีแนวทางในการปรับปรุงนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา เพื่อให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการปรับกระบวนการจัดสรรงบประมาณให้เป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นต่างๆ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในระดับท้องถิ่นให้มีความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมความ

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

ร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในการพัฒนาและประเมินผลการดำเนินการต่างๆ การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะช่วยเสริมสร้างระบบการศึกษาให้มีความเสมอภาคและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของทุกกลุ่มประชากรได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: นโยบาย, การกระจายอำนาจ, การศึกษา, ความเหลื่อมล้ำ, ประเทศไทย

Abstract

Decentralization in education is considered one of the key policies implemented to improve and develop Thailand's education system. The main objective of this policy is to enhance the efficiency of educational management at the local level and reduce educational disparities between regions. This policy aims to provide local authorities with more power in managing education by granting them decision-making authority regarding resource allocation, budgeting, and school management, which enables them to respond more effectively to the needs of their communities. The impact of educational decentralization on educational inequality in Thailand is analyzed by examining both the positive and negative effects of this policy. The advantages of decentralizing education include empowering local authorities to make decisions and improve educational management in accordance with the specific needs of their area. Decentralization also allows for greater community involvement in local education decisions, fostering a sense of ownership and enhancing cooperation from the community.

However, there are limitations to educational decentralization that contribute to continuing educational inequality, particularly concerning the unequal distribution of resources. This discrepancy leads to some areas having greater access to educational resources and opportunities than others. Additionally, the lack of skilled personnel to manage education in certain areas presents a significant obstacle to progress. Decentralization also results in disparities in education quality between regions, depending on the management capabilities of local administrative bodies (local government organizations, or APT), which vary in their ability to administer education effectively. Thus, there is a need to propose measures to improve the educational decentralization policy to better reduce educational inequality. Suggestions include revising the process of budget allocation to make it more equitable and aligned with the needs of different localities. Furthermore, improving the capacity of local education personnel to effectively manage education is crucial. Encouraging collaboration between the government, local authorities, and

civil society in developing and evaluating policies is also important. Integrating cooperation from all sectors will strengthen the education system, ensuring that it is equitable and can truly meet the needs of all population groups.

Keywords: Policy , Decentralization , Education ,Inequality ,Thailand

1. บทนำ

ระบบการศึกษาของประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างโอกาสในการเติบโตและลดความยากจนในระดับสังคม การที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับประเทศที่ต้องการความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาของไทยยังคงประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ค่อนข้างสูง ซึ่งหมายถึงความแตกต่างในการเข้าถึงและคุณภาพของการศึกษาในแต่ละพื้นที่ ทั้งในแง่ของทรัพยากร บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานการศึกษา ความเหลื่อมล้ำนี้สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังคงขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ครูที่มีคุณภาพ หรือแม้กระทั่งการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ส่งผลให้โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองของเด็กและเยาวชนในพื้นที่เหล่านี้ต่ำกว่าเด็กในเมืองที่มีทรัพยากรการศึกษาเพียงพอ การกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงกลายเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน(Cheewid Blog,2025) ระบบการกระจายอำนาจนี้หมายถึงการถ่ายโอนการจัดการและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาและสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น การกระจายอำนาจนี้คาดว่าจะช่วยให้การบริหารจัดการการศึกษามีความยืดหยุ่นและสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยไม่ต้องพึ่งพาการตัดสินใจจากส่วนกลางที่อาจไม่สามารถเข้าใจความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้

ในบริบทของประเทศไทยปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลระหว่างภูมิภาค ส่งผลให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลและชนบทขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ในขณะที่พื้นที่เมืองใหญ่มีสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ดีมากกว่า ทั้งในด้านของอุปกรณ์การเรียนรู้ การฝึกอบรมครู รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน การจัดการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างไม่เท่าเทียมกันจึงทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและโอกาสในการพัฒนาของประชาชนในระยะยาว(Education Excellence Foundation, 2023)

นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษามีความสำคัญในแง่ของการลดความเหลื่อมล้ำนี้ โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคท้องถิ่นในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถวางแผนและดำเนินการตามลำดับความสำคัญของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมในแต่ละภูมิภาค การให้ท้องถิ่นมีความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจึงสามารถสร้างระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

การกระจายอำนาจทางการศึกษายังเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาการศึกษา เมื่อชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับรู้ถึงความต้องการและข้อจำกัดของพื้นที่ จะช่วยให้การจัดการศึกษามีความเหมาะสมและเป็นไปตามบริบทของพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยกระตุ้นให้ชุมชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาการศึกษาของเด็กในพื้นที่ ทำให้เกิดการสนับสนุนและสร้างร่วมมือที่ยั่งยืนระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ด้วยเหตุนี้ การกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงเป็นทางออกที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความยากจนและการขาดแคลนทรัพยากรการศึกษา การที่รัฐบาลจะผลักดันนโยบายนี้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างทางการศึกษาของไทยและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Ministry of Education, 2025)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการวิเคราะห์ผลกระทบของการกระจายอำนาจทางการศึกษาต่อคุณภาพการศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยจะศึกษาว่าการกระจายอำนาจนั้นสามารถลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพการศึกษาได้อย่างไร นอกจากนี้ยังศึกษาข้อจำกัดและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจ เช่น ปัญหาด้านงบประมาณ ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษามลกระทบจากการกระจายอำนาจทางการศึกษานั้น ต้องอาศัยการทำความเข้าใจในกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีระบบและเจาะลึก โดยในบทนี้จะเน้นการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทฤษฎีความเสมอภาคทางการศึกษา และกรณีศึกษาการกระจายอำนาจการศึกษาจากต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ความสำเร็จและอุปสรรคของนโยบายการกระจายอำนาจในประเทศไทย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา

การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การย้ายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่หน่วยงานระดับท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การกระจายอำนาจนี้สามารถทำได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งจะมีการแบ่งแยกออกเป็น 3 ประเภทหลัก (World Bank, 2019) คือ

1. การกระจายอำนาจไปยังหน่วยงานส่วนกลาง (Deconcentration) เป็นรูปแบบที่ท้องถิ่นมีการกระจายหน้าที่จากหน่วยงานส่วนกลางไปยังหน่วยงานย่อยในท้องถิ่น แต่ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมและการตัดสินใจจากส่วนกลาง
2. การมอบหมายอำนาจ (Delegation) ในรูปแบบนี้หน่วยงานส่วนกลางจะมอบหมายอำนาจในการตัดสินใจบางประการให้กับหน่วยงานท้องถิ่น โดยมีข้อกำหนดในกรอบการทำงานที่ชัดเจน แต่ยังคงมีการควบคุมจากส่วนกลาง
3. การถ่ายโอนอำนาจ (Devolution) เป็นรูปแบบที่ท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนอำนาจในการตัดสินใจและบริหารจัดการต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองตามบริบทของพื้นที่ โดยที่ภาครัฐส่วนกลางจะมีบทบาทในการกำหนดกรอบกฎหมายและนโยบายในระดับใหญ่เท่านั้น

การกระจายอำนาจในระบบการศึกษานั้น ทำให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดหลักสูตรและจัดสรรทรัพยากรได้ตามความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในด้านการศึกษาที่เกิดจากการมีศูนย์กลางการบริหารที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของภูมิภาคต่าง ๆ ได้

2.2 ทฤษฎีความเสมอภาคทางการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

ความเสมอภาคทางการศึกษาหมายถึงการให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่ทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาคุณภาพ โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม หรือภูมิศาสตร์ของนักเรียน แนวคิดนี้ยึดมั่นในหลักการของความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ และการทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้ เท่ากัน (UNESCO, 2021)

ทฤษฎีทุนมนุษย์และผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) นำเสนอว่า การลงทุนในด้านการศึกษาจะช่วยเพิ่มคุณค่าและความสามารถในการทำงานของบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน จะทำให้บางกลุ่มไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผลกระทบนี้ทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม (UNESCO, 2021)

2.3 กรณีศึกษาการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากต่างประเทศ

เปรียบเทียบกับประเทศที่มีระบบการศึกษาระบายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษากรณีศึกษาจากประเทศต่างๆที่ประสบความสำเร็จในการกระจายอำนาจทางการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจว่าเหตุใดการกระจาย

อำนาจในบางประเทศถึงมีประสิทธิภาพและสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ ตัวอย่างหนึ่งของประเทศที่มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพคือฟินแลนด์ ซึ่งมีระบบการกระจายอำนาจการศึกษาอย่างชัดเจน โดยท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาผ่านการมอบอำนาจให้กับเขตการศึกษาท้องถิ่น(Municipality) ในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ทั้งนี้ระบบการกระจายอำนาจนี้ทำให้การเข้าถึงการศึกษาคุณภาพที่สูงเป็นไปอย่างเท่าเทียมทั่วประเทศ ซึ่งลดช่องว่างระหว่างเมืองและชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,2020)

นอกจากนี้ประเทศสวีเดนก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่มีการกระจายอำนาจการศึกษาที่ดี โดยให้สิทธิแก่องค์กรในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรในโรงเรียนและการจัดการการศึกษา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลกลาง เพื่อให้แน่ใจว่าทุกพื้นที่สามารถให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามที่ต้องการ การกระจายอำนาจในประเทศสวีเดนช่วยให้การพัฒนาโรงเรียนในชนบทไม่ถูกจำกัดจากข้อกำหนดของรัฐบาลกลาง ทำให้สามารถปรับตัวและพัฒนาได้ตามสถานการณ์ท้องถิ่น(สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย,2020)

การศึกษาและเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากต่างประเทศจึงเป็นแนวทางที่มีคุณค่าในการศึกษาและปรับปรุงระบบการกระจายอำนาจการศึกษาของประเทศไทย เพื่อที่จะให้การกระจายอำนาจสามารถบรรลุผลสำเร็จในด้านการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษาของประเทศในระยะยาว

การกระจายอำนาจทางการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย โดยการให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการตัดสินใจและการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ เช่น การจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน และการฝึกอบรมทักษะในการบริหารจัดการการศึกษาของบุคลากรในท้องถิ่น ทั้งนี้การใช้ทฤษฎีทุนมนุษย์และความเสมอภาคทางการศึกษาจะเป็นแนวทางสำคัญในการทำให้การกระจายอำนาจนั้นสามารถลดช่องว่างทางการศึกษาและพัฒนาการศึกษาของประเทศให้ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น

3. นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาในประเทศไทย

การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงกรอบและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งข้อดีและอุปสรรคในการดำเนินการ

3.1 ภาพรวมของนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศไทยได้รับการกำหนดไว้ในหลายกฎหมายและนโยบายสำคัญ เช่น “พระราชบัญญัติการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น” ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการและการตัดสินใจในการจัดการศึกษาในพื้นที่ของตนเอง ในขณะเดียวกันยังมี “ยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา” ที่ส่งเสริมให้มีการกระจายการบริหารจัดการการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการในแต่ละท้องถิ่นนอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกนโยบายที่สนับสนุนการกระจายอำนาจการศึกษาผ่านการมอบอำนาจให้แก่ อบต. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถปรับปรุงการศึกษาของตนเองได้ตามความเหมาะสมของบริบทท้องถิ่น ซึ่งนโยบายดังกล่าวช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการศึกษา

บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศ โดยมีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาและการพัฒนาแนวทางการศึกษาระดับชาติ แต่ในกระบวนการกระจายอำนาจ กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทในการส่งเสริมและควบคุมการจัดการศึกษาของ อบต. โดยให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ทุนสนับสนุนทางการเงิน และการฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ อบต. สามารถบริหารจัดการการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางด้าน อบต. จะมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการโรงเรียนในท้องถิ่น เช่น การจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา การบริหารบุคลากร และการตัดสินใจด้านการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อบต. ยังมีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณการศึกษาตามลักษณะและความต้องการของพื้นที่ โดยการกระจายอำนาจนี้ทำให้การบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2560)

3.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) ในการจัดการศึกษา

การบริหารโรงเรียนโดย อบต.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียนในพื้นที่ของตน โดย อบต. เป็นผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจในการเลือกวิธีการจัดการศึกษาและให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น ตั้งแต่การจัดการเกี่ยวกับครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาจนถึงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน การให้อบต. บริหารโรงเรียนทำให้สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของพื้นที่ และสามารถจัดสรรทรัพยากรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถมองเห็นปัญหาหรือข้อจำกัดในท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดและทำการแก้ไขได้ทันที(กระทรวงศึกษาธิการ,2564)

การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา

การกระจายอำนาจทางการศึกษายังส่งผลให้อบต. มีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาให้กับโรงเรียนในพื้นที่ของตน ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนในท้องถิ่นได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอและสามารถใช้ทรัพยากรในการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ อบต. ยังต้องรับผิดชอบในการประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ

และติดตามการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการจัดสรรงบประมาณนี้ต้องมีการพิจารณาจากสภาพการศึกษาของพื้นที่และความต้องการของโรงเรียน

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐและสถานศึกษาในการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาผ่านการกระจายอำนาจต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ ที่จะต้องประสานงานเพื่อให้การกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการยังคงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในระดับชาติ ในขณะที่สถานศึกษาผ่านการสนับสนุนจาก อปท.มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ กระทรวงศึกษาธิการยังคงต้องประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อให้แน่ใจว่าการกระจายอำนาจไม่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการจัดการศึกษาทั่วประเทศ (World Bank ,2020)

ความสัมพันธ์ระหว่าง อปท. และสถานศึกษา

สถานศึกษาในท้องถิ่นจะต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับอปท. ในการจัดการและพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยอปท. จะเป็นผู้ที่จัดสรรทรัพยากร และให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทั้งนี้การทำงานร่วมกันระหว่างอปท.และสถานศึกษาจะช่วยให้การกระจายอำนาจทางการศึกษามีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่

นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศไทยได้สร้างโอกาสในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การกระจายอำนาจทำให้อปท.สามารถบริหารจัดการการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ อปท. และสถานศึกษาจะช่วยให้การดำเนินงานในระบบการศึกษามีความคล่องตัวและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

4. ผลกระทบของการกระจายอำนาจทางการศึกษาต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การกระจายอำนาจทางการศึกษาถือเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลไทยที่มีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการและสภาพการณ์ที่เฉพาะของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นการย้ายอำนาจและความรับผิดชอบจากระดับชาติไปสู่ระดับท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจก็นำมาซึ่งทั้งผลกระทบในด้านบวกและลบที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

4.1 ผลกระทบเชิงบวกของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจทางการศึกษานำมาซึ่งผลกระทบเชิงบวกหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระบบการศึกษาและการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น

การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น

การกระจายอำนาจทำให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการด้านการศึกษาได้อย่างใกล้ชิดและตรงกับความต้องการของชุมชน ในบางพื้นที่ที่มีความต้องการพิเศษในการจัดการการศึกษา เช่น พื้นที่ที่มีจำนวนเด็กนักเรียนไม่มาก หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่รวดเร็ว การตัดสินใจที่รวดเร็วและการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพจะทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีกว่า การมีอำนาจในการบริหารจัดการที่ท้องถิ่นช่วยลดขั้นตอนที่ยุ่งยากในการตัดสินใจที่ต้องผ่านหลายชั้นในระบบราชการ ทำให้การดำเนินการต่างๆ เกิดขึ้นได้เร็วขึ้นและมีความยืดหยุ่นสูง (Education for the Future, 2023)

การตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและผู้เรียน

การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ เช่น ในพื้นที่ที่มีความต้องการการศึกษาที่มีเนื้อหาพิเศษหรือเน้นทักษะที่เฉพาะเจาะจงก็สามารถปรับหลักสูตรหรือการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถเลือกใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้

4.2 ปัญหาและข้อจำกัดของการกระจายอำนาจ

แม้การกระจายอำนาจทางการศึกษาจะมีผลกระทบในเชิงบวก แต่ยังมีปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจดังกล่าว

ความเหลื่อมล้ำของทรัพยากรและงบประมาณระหว่างท้องถิ่น

ปัญหาหลักที่เกิดจากการกระจายอำนาจคือการกระจายทรัพยากรและงบประมาณที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้บางพื้นที่มีความสามารถในการจัดการการศึกษาที่สูงกว่า เนื่องจากมีทรัพยากรทางการศึกษาที่มากกว่า ทั้งในด้านงบประมาณ ครูผู้สอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ขณะที่บางพื้นที่ที่มีฐานะยากจนหรือมีท้องถิ่นที่ขาดแคลนการสนับสนุนทางการเงิน ก็ไม่สามารถจัดการการศึกษาได้ดีพอและอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (สุรัสวดี หุ่นพยนต์, อำพา แก้วกำกั, & วทัญญู ใจบริสุทธิ์, 2560)

ความแตกต่างด้านคุณภาพการบริหารงานของ อปท.

ในระดับท้องถิ่น ความสามารถในการบริหารงานของ อปท. ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการกระจายอำนาจในการศึกษา เนื่องจากท้องถิ่นบางแห่งมีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี ในขณะที่บางแห่งขาดประสบการณ์หรือทรัพยากรในการจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคในการจัดการการศึกษาของแต่ละพื้นที่ หาก อปท. ไม่มีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม ก็จะส่งผลให้การจัดการศึกษาในพื้นที่นั้นๆ มีคุณภาพต่ำลง (หยัด ขจรเกียรติผดุง, เพิ่ม หลวงแก้ว, & กำพล วันทา, 2020)

ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีความสามารถในระดับท้องถิ่น

อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญจากการกระจายอำนาจทางการศึกษาคือการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการการศึกษาในระดับท้องถิ่น แม้ว่าการกระจายอำนาจจะช่วยให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจเองได้มากขึ้น แต่ในบางพื้นที่ยังขาดบุคลากรที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การขาดบุคลากรที่มีคุณภาพส่งผลให้การบริหารจัดการการศึกษาไม่สามารถทำได้ตามมาตรฐานและอาจทำให้คุณภาพการศึกษาของพื้นที่นั้นลดลง (หยัด ขจรเกียรติผดุง, เพิ่ม หลวงแก้ว, & กำพล วันทา, 2020)

4.3 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอันเป็นผลจากการกระจายอำนาจ

แม้การกระจายอำนาจจะมีผลดีในหลายด้าน แต่ก็มี ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากความแตกต่างในการบริหารงานการศึกษาและการกระจายทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาในบางพื้นที่

ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท

หนึ่งในความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการกระจายอำนาจทางการศึกษาคือความแตกต่างระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท โรงเรียนในเมืองมักจะมีทรัพยากรทางการศึกษาที่ดีกว่า เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ครูที่มีคุณภาพ และงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนาโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนในชนบทมักจะประสบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่มีคุณภาพ ทำให้โรงเรียนในชนบทไม่สามารถให้การศึกษาที่มีคุณภาพได้เท่ากับโรงเรียนในเมือง ส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียน (นันทิยา สัตยวาที และรตา อนุตตรังกูร, 2022)

การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของกลุ่มเปราะบาง

กลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กในพื้นที่ห่างไกล ผู้พิการ หรือเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ก็เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการกระจายอำนาจทางการศึกษา หากท้องถิ่นขาดความสามารถในการจัดการทรัพยากรการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเหล่านี้ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของพวกเขาจะยิ่งถูกจำกัดและยังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การกระจายอำนาจอาจทำให้บางท้องถิ่นไม่มีระบบสนับสนุนที่เพียงพอในการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเหล่านี้ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ (นันทิยา สัตยวาที และรตา อนุตตรังกูร, 2022)

การกระจายอำนาจทางการศึกษามีทั้งผลกระทบเชิงบวกและลบ โดยการกระจายอำนาจมีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาที่ท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน รวมถึงปัญหาความแตกต่างด้านคุณภาพการบริหารงานของอปท.ที่อาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น การระบุและแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การกระจายอำนาจทางการศึกษามีผลดีต่อทุกกลุ่มของสังคมอย่างแท้จริง

จากการพิจารณานโยบายและมาตรการของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงมุ่งเน้นไปที่มาตรการเชิงสนับสนุนเฉพาะด้าน เช่น การอุดหนุนงบประมาณ การให้เงินช่วยเหลือนักเรียนยากจน หรือการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารในเชิงรูปแบบภายใต้กรอบการกระจายอำนาจ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า มาตรการดังกล่าวยังมีลักษณะเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงปลายเหตุ และยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความเหลื่อมล้ำที่ฝังรากอยู่ในระบบการจัดสรรทรัพยากร การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และอำนาจการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีนัยสำคัญ ภายใต้บริบทนี้ นโยบายของรัฐจึงสามารถลดภาระของความเหลื่อมล้ำในบางมิติได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการทบทวนทิศทางนโยบายและออกแบบกลไกการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. แนวทางการปรับปรุงและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การกระจายอำนาจทางการศึกษาภายในประเทศไทยถือเป็นการปฏิรูปสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานการศึกษา มีความยืดหยุ่นและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจในบางกรณีก็ยังมีข้อจำกัดและอุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและความเสมอภาคในการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนานโยบายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การกระจายอำนาจทางการศึกษาสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วนและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นได้

5.1 การพัฒนากลไกการสนับสนุนและตรวจสอบการบริหารงานของ อปท.

การสนับสนุนและตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยการพัฒนากลไกการสนับสนุนจะรวมถึงการจัดให้มีการฝึกอบรมและส่งเสริมการพัฒนาความสามารถทางการบริหารของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้พวกเขาสามารถบริหารการศึกษาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังต้องมีกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยป้องกันการทุจริตหรือการจัดการที่ไม่โปร่งใสในระบบการศึกษา การพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบภายในและการประเมินผลการปฏิบัติงานของ อปท. อย่างต่อเนื่องจะทำให้การกระจายอำนาจสามารถเกิดผลในเชิงบวกได้ (ภาณุ เจริญสุข และ ธรรมพร ตันตรา, 2022)

5.2 การจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและลดช่องว่างระหว่างพื้นที่

การจัดสรรงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเสมอภาคในการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีทรัพยากรจำกัด จำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่คำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ โดยการกำหนดเกณฑ์ที่ยุติธรรมในการกระจายงบประมาณ ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนในพื้นที่ที่มีความต้องการมากกว่าพื้นที่ที่มีทรัพยากรพร้อม โดยการตั้งมาตรฐานการจัดสรรงบประมาณที่สามารถทำให้ทุกพื้นที่มี

โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาที่เท่าเทียมกัน อีกทั้งการติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้(จันทิมา ชัยยะศิริสุวรรณ ,สิรินดา โคตรคำ และ สุพิชญา สนธิ,2025)

5.3 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาระดับท้องถิ่น

บุคลากรทางการศึกษาที่มีขีดความสามารถสูงมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น การพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรการศึกษาในท้องถิ่นจะต้องมีการฝึกอบรมทั้งในด้านวิชาการและทักษะการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในพื้นที่ท้องถิ่นที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากร การจัดตั้งโครงการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องจะช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรและสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีในระยะยาว นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาครูในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้(อารีย์ภรณ์ สุกใส และ สัมมา รณิธ,2016)

5.4 การเสริมสร้างระบบประเมินผลเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษา

ระบบการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้สามารถวัดผลและตรวจสอบความสำเร็จในการกระจายอำนาจได้ การเสริมสร้างระบบประเมินผลในการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละพื้นที่ จะช่วยให้สามารถประเมินผลได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินการที่ดีขึ้น ระบบการประเมินผลควรครอบคลุมทั้งในด้านคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นในแต่ละโรงเรียน การประเมินผลดังกล่าวไม่ควรเน้นเพียงแค่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่ควรคำนึงถึงการพัฒนาองค์ความรู้ของครูและบุคลากร รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในพื้นที่นั้น ๆ(ดมิศรา อินตะลาศ,2024)

5.5 การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม

การกระจายอำนาจทางการศึกษาควรเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เพื่อให้การบริหารจัดการการศึกษาในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น โดยภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนในด้านกฎหมาย งบประมาณ และการพัฒนานโยบาย ส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของชุมชน และภาคประชาสังคมสามารถร่วมมือในการตรวจสอบและส่งเสริมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นกลไกที่ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างพื้นที่และสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและเสมอภาค

สรุปได้ว่าการปรับปรุงนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของภาครัฐในปัจจุบันประสบผลสำเร็จในระดับจำกัด โดยเฉพาะในเชิงโครงสร้างเชิงรูปแบบมากกว่าผลลัพธ์เชิงสาระ กล่าวคือแม้นโยบายจะเปิดพื้นที่ให้หน่วยงานท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารจัดการมากขึ้นในทางหลักการ แต่ในทางปฏิบัติอำนาจการตัดสินใจที่สำคัญยังคงถูกรวมศูนย์อยู่ที่ยกส่วนกลาง ทั้งในด้านงบประมาณ หลักสูตร และการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การกระจายอำนาจในเชิงการบริหารไม่ได้มาพร้อมกับการกระจายทรัพยากรและศักยภาพอย่างเพียงพอ ส่งผลให้สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาระความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น แต่ขาดเครื่องมือและอำนาจเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างแท้จริง ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว การกระจายอำนาจ

จึงไม่สามารถลดความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาและโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ในภาพรวม สะท้อนว่าการปรับปรุงนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของรัฐบาลในปัจจุบันยังคงเป็นการกระจายอำนาจเชิงเทคนิค มากกว่าการกระจายอำนาจเชิงโครงสร้าง การดำเนินนโยบายดังกล่าวจึงช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในระดับปฏิบัติการบางประการ แต่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหลักในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาและปรับปรุงระบบการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยให้การกระจายอำนาจในการศึกษาของไทยมีความยั่งยืนและลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างแท้จริง(สุวิมล เสงพัฒนาและคณะ ,2025)

สรุป

การศึกษานโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของไทยได้เน้นการยกระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการศึกษา โดยหวังว่าจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความเสมอภาคในระบบการศึกษาได้ โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากร การสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการศึกษา รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่ภาคต่างๆ ซึ่งมีการกระจายอำนาจผ่านการพัฒนากลไกต่างๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การให้อปท.มีบทบาทในการดำเนินการตามแนวทางที่เหมาะสมกับท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตามนโยบายการกระจายอำนาจก็ยังพบอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อความสามารถในการให้บริการทางการศึกษาในพื้นที่ชนบท และความไม่พร้อมของบุคลากรในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าในบางพื้นที่ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพต่ำเพราะขาดแคลนทรัพยากรและความเชี่ยวชาญในการวางแผน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

เพื่อให้การกระจายอำนาจทางการศึกษาเกิดผลอย่างยั่งยืนและสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ ควรมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้:

1. การจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม: ควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณที่เป็นธรรมและมีความเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงจำนวนประชากรและความต้องการในการพัฒนาการศึกษาของพื้นที่นั้นๆ
2. การพัฒนาบุคลากร: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรทางการศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษา
3. การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการศึกษา: ควรมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนในพื้นที่ห่างไกล เช่น การสร้างระบบออนไลน์การศึกษาที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาสามารถขยายไปถึงทุกกลุ่ม

4. การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและท้องถิ่น: การเสริมสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐ อปท. และภาคประชาสังคม จะช่วยในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *การกระจายอำนาจทางการศึกษา: แนวทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น*.
 กระทรวงศึกษาธิการ. Retrieved from <https://www.moe.go.th>
- เจริญสุข ภ., & ตันตรา ธ. (2022). การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(3), 1–13. สืบค้น จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/article/view/259316>
- ชัยยะศิริสุวรรณ, จ., โคตรคำ, สิริจินดา, & สนธิ, สุพิชญา. (2025). การจัดการความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. *วารสารปัญญาภานา (Journal of Wisdom Development)*, 2(2). สืบค้นจาก <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/JOWD/article/view/855>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2020). *การกระจายอำนาจการศึกษา: บทเรียนจากประเทศต่างๆ และความท้าทายในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. Retrieved from <https://tdri.or.th>
- สัตยวาที น. ., & อนุตตรังกูร ร. . (2022). การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. *วารสารพิกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 20(2), 243–260. สืบค้น จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Phikun/article/view/263018>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). (2560). *นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. Retrieved from <https://www.obec.go.th>
- สุกใส อ., & ธนินิธิ ส. (2016). การบริหารงานบุคลากรตามแนวทางการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 3(1), 166–172. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/57692>

- สุรัสวดี หุ่นยนต์, อำพา แก้วกำก, & วทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2560). การกระจายอำนาจทางการศึกษา จากนโยบายสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและเกาหลีใต้. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 15(2-3), 49-65.
- หยัด ขจรเกียรติผดุง, เพ็ญ หลวงแก้ว, & กำพล วันทา. (2020, มิถุนายน 23). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา. *ปัญญาปณิธาน*, 5(1), สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/242953>
- อินตะลาศ ด. (2024). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น* 2(2), 47-58. สืบค้น จาก <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JPLM/article/view/1486>
- เฮงพัฒนา ส., ศรีกลชาญ อ., จันทน์ พ., เจียรจิตต์ ช., ลังกา ว., รังสิยานนท์ ส., & โรจน์ศิริรัตน์ ป. (2025). แนวทางการยกระดับความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศไทย : ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการปฏิรูปนโยบาย. *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(4), 97-120. สืบค้น จาก <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/article/view/2013>
- Cheewid Blog. (2025). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหา และแนวทางแก้ไข*. Cheewid. Retrieved February 28, 2025, from https://blog.cheewid.com/social-empowerment/educational-inequality-issues/?utm_source=chatgpt.com
- Education Excellence Foundation (EEF). (2023, December 7). *ถอดสูตรกระจายอำนาจจัดการศึกษา พัฒนาโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง*. Education Excellence Foundation. Retrieved February 28, 2025, from https://www.eef.or.th/article-071223/?utm_source=chatgpt.com
- Education for the Future (EEF). (2023). *การกระจายอำนาจทางการศึกษา: แนวทางสู่การพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น*. Education for the Future. https://www.eef.or.th/article-071223/?utm_source=chatgpt.com
- Ministry of Education, Thailand. (2025). *การกระจายอำนาจการศึกษาสู่ท้องถิ่น*. Ministry of Education. Retrieved February 28, 2025, from https://www.moe.go.th/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%88%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2/?utm_source=chatgpt.com

UNESCO. (2021). *The Role of Decentralization in Achieving Education for All (EFA) and the Sustainable Development Goals (SDGs)*. UNESCO. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/education/decentralization>

World Bank. (2019). *Decentralization in Education: Policy and Practice*. The World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/education/brief/decentralization-in-education>

World Bank. (2020). *Decentralization and Education in Thailand: Enhancing Local Government's Role in Education Management*. World Bank. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand>

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

รายละเอียดขั้นตอนการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ประกอบด้วย

1. การพิจารณาบทความเบื้องต้น โดยกองบรรณาธิการ

เมื่อได้รับบทความจากผู้เสนอบทความ วารสารจะดำเนินการส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้น ต่อมาการเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยกองบรรณาธิการจะตรวจสอบรูปแบบบทความ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และผลการวิจัย ความชัดเจนของเนื้อหา ความถูกต้องตามหลักวิชาการ รูปแบบการเขียนอ้างอิง รวมถึงความซ้ำ/ซ้ำซ้อนเบื้องต้นของเนื้อหาในบทความ (Duplications/Plagiarism) หากบทความมีรูปแบบไม่เป็นไปตามกำหนด หรือมีความซ้ำ/ซ้ำซ้อน กองบรรณาธิการจะไม่รับบทความดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

2. การพิจารณาบทความ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒีก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่านในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) บทความที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกเบื้องต้นแล้ว กองบรรณาธิการจะเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 2-3 ท่าน เพื่อพิจารณาบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เสนอบทความ ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

3. การปรับแก้ไขบทความ

เมื่อได้รับผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิครบแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งผลการพิจารณาให้กับผู้เสนอบทความในช่องทางใดช่องทางหนึ่งในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่นผ่าน E-mail เพื่อให้ผู้แต่งปรับแก้ไขซึ่งบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์จะต้องมีผลการประเมินเป็น “เห็นสมควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่” หรือ “ให้ตีพิมพ์โดยมีการแก้ไขปรับปรุง” จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ส่วนที่ผู้แต่งปรับปรุงแก้ไขให้ทำการเน้น (Highlight) หรือเปลี่ยนสีตัวอักษรเป็นสีอื่นเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับก่อนการแก้ไข

4. การพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความหลังจากผู้เสนอบทความปรับแก้ไข โดยบรรณาธิการ

เมื่อผู้เสนอบทความปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว วารสารจะดำเนินการส่งบทความที่ปรับแก้ไขส่งให้บรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของบทความ และความครบถ้วนของการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การออกใบตอบรับ และการตีพิมพ์บทความ

เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาความสมบูรณ์ของบทความแล้ว และเห็นสมควรให้ออกใบตอบรับและตีพิมพ์เผยแพร่ได้ วารสารจะดำเนินการออกใบตอบรับ และนำบทความตีพิมพ์เผยแพร่บนเว็บไซต์ของวารสารต่อไป

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารควรจะมีเนื้อหาทางวิชาการอยู่ในขอบเขตทางบริหารหรือธุรกิจ หรือเกี่ยวเนื่องกับบริหาร ธุรกิจ และเป็นบทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

วารสารได้กำหนดการตรวจความซ้ำซ้อนของผลงานที่จะส่งเข้าตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยการใช้โปรแกรม CopyCat ของเว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% สำหรับบทความทั้งหมด

1.รูปแบบการเตรียมต้นฉบับของวารสาร ประกอบด้วย

1.1 บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ สำหรับบทความภาษาอังกฤษใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดแอเรียล (Arial) ส่วนบทความภาษาไทยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH-Sarabun-PSK)

1.2 เนื้อหา (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดพิมพ์เนื้อหาภาษาอังกฤษให้จัดพิมพ์เป็น Single Space

1.3 ถ้ามีรูปภาพ/ตารางประกอบควรมีภาพที่ชัดเจน โดยให้จัดพิมพ์แยกออกจากเนื้อหา และให้ระบุคำว่า “ภาพที่” จัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษได้ภาพ และ “ตารางที่” จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ บนตาราง ตามด้วยหมายเลขกำกับใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา แสดงเนื้อหาสำคัญของเรื่องด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน ส่วนคำอธิบายใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ รูปภาพ/ตารางที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพ/ตารางทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

1.4 พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์ขนาดเอสี่ (A4) ขนาดของตัวอักษรเท่ากับ 16 ส่วนเลขหน้าขนาด 16 และใส่เลขหน้ากึ่งกลางหน้ากระดาษช่วงบนตั้งแต่ต้นจนจบบทความ โดยมีเนื้อหาบทความรวมบรรณานุกรมควรอยู่ระหว่าง 8-15 หน้า

1.5 การตั้งค่าน้ำกระดาษพิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษซ้ายกับด้านบน 1 นิ้ว และด้านขวากับด้านล่าง 1 นิ้ว

1.6 การเตรียมข้อมูลต้นฉบับบทความตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้

- 1.6.1 ชื่อบทความภาษาไทยใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา
- 1.6.2 ชื่อบทความภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 ปกติ
- 1.6.3 ชื่อผู้เขียน และผู้ร่วมเขียนใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ
- 1.6.4 หัวข้อหลักใช้รูปแบบอักษรขนาด 18 หนา
- 1.6.5 หัวข้อย่อยใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 หนา
- 1.6.6 เนื้อเรื่องใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติ

1.7 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้พิมพ์ไว้หน้าแรก

1.8 ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องใส่ให้ครบทุกคนแต่ไม่เกิน 5 คน ชื่อใช้รูปแบบอักษรขนาด 16 ปกติโดยจัดชิดกันหน้าซ้าย และใส่ Footnote เป็นตัวเลขอารบิกต่อท้ายแต่ละชื่อโดยระบุสังกัด หากเป็นมหาวิทยาลัยให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัย หากเป็นหน่วยงานราชการให้ระบุกรมและกระทรวงที่สังกัด หากเป็นพระสงฆ์ให้ระบุวัดและจังหวัด แต่หากเป็นภาคเอกชนให้ระบุบริษัทหรือองค์กรและจังหวัด การระบุให้ตรงกับเครื่องหมายที่กำกับไว้ข้างบน โดยให้ระบุเป็นรายบุคคลภาษาไทยและค้นด้วย (;) ก่อนระบุเป็นภาษาอังกฤษและระบุ Corresponding author, e-mail:, Tel.ของผู้เขียนหลัก

1.9 บทคัดย่อภาษาไทย และ Abstract ภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) ผลการวิจัย (Results) โดยสรุปให้สั้นกะทัดรัด ระหว่าง 250-400 คำ คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และค้นด้วยเครื่องหมาย (,)

1.10 การเรียงหัวข้อแต่ละหัวข้อให้เว้นบรรทัด หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่โดยมีระยะย่อหน้า และหัวข้อย่อยถัดไปโดยมีระยะย่อหน้า

2. ส่วนประกอบของบทความ

2.1 บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.1.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื้อเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน

ส่วนย่อยที่ 3 เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.1.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับโดยการเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไรและสามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไปเพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.1.4 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัยสามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.1.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.2 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1.1 บทนำ (Introduction) เขียนให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย หรือโจทย์วิจัย

2.1.2 วัตถุประสงค์ (Objective) ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ให้ระบุรูปแบบของการวิจัย การคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง (ถ้ามี) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1.4 สรุปผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Research) ให้เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

2.1.5 อภิปรายผลการวิจัย/วิจารณ์ (Discussion) ให้เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจนว่ามีความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของผู้ใด ผลวิจัยเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีของผู้ใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.1.6 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย โดยสามารถนำเสนอรูปแบบของโมเดลพร้อมคำอธิบายที่กระชับ เข้าใจง่าย

2.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ให้นำเสนอใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสถาบัน

2.1.8 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัยและหมายเลขของทุนวิจัย (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์)

2.1.9 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

2.3 บทความปริทัศน์ (Review Articles) ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.3.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายให้ภาพรวมโดยย่อของบทความและหัวข้อหลักที่ครอบคลุมว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.3.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ เนื้อเรื่องสามารถแบ่งเป็นส่วนย่อย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนย่อยที่ 1 ปูพื้นฐานความรู้แก่ผู้อ่านในเรื่องที่จะกล่าวถึง

ส่วนย่อยที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล ในการประเมินรายละเอียดบทวนบทความที่กล่าวถึงเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านโดยกล่าวถึงจุดอ่อนจุดแข็งของบทความที่บทวนโดยบทวนจัดลำดับจากเรื่องหนึ่งไปอีกเรื่องหนึ่ง หรือจากผู้วิจัยคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง โดยนำข้อค้นพบของแต่ละเรื่องมากล่าวโดยสังเขป

ส่วนย่อยที่ 3 สังเคราะห์ เปรียบเทียบ และ/หรือวิจารณ์ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองใหม่ เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ โดยอภิปรายถึงความน่าเชื่อถือของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือของข้อมูลอ้างอิง ความถูกต้องของวิธีการที่ใช้โดยชี้ให้เห็นว่ามีความเป็นมา อย่างไรทั้งในอดีต ปัจจุบัน ความก้าวหน้าล่าสุด เป็นความรู้และข้อเท็จจริง และมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เขียน

2.3.3 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร ผลลัพธ์สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.4.1 บทนำ (Introduction) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอในบทความตามลำดับ บทนำควรอธิบายว่าเรื่องที่ต้องการศึกษามีความสำคัญ วัตถุประสงค์ หรือเค้าโครงของบทความเป็นอย่างไร

2.4.2 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

2.4.3 บทวิจารณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แย้งข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล หลักฐานเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้อ่าน และเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อประเด็นที่นำเสนอ

2.4.4 สรุปผล (Conclusion) สรุปสาระสำคัญที่ต้องสรุปให้เห็นความสำคัญของบทความตามลำดับ โดยการเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทั้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป เพื่อเป็นการสรุปจุดยืนของผู้เขียนที่มีต่อเรื่องที่เขียน

2.4.5 เอกสารอ้างอิง (References) รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 และจะต้องตรงกันกับการอ้างอิงในเนื้อหา ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในวารสารให้ใช้แบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition ที่มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเพื่อรองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเขียนบรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง ใช้มาตรฐานการเขียนแบบ APA ที่พัฒนามาจากนักสังคมศาสตร์และนักพฤติกรรมศาสตร์มากกว่า 80 ปี เพื่อเป็นมาตรฐาน ในการเขียนอย่างเป็นระบบสำหรับการทำวิจัย รายงานการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม บทความและกรณีศึกษา ผู้แต่งสามารถดูการอ้างอิงได้จาก

<https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references/examples>

หรือบางส่วนจากตัวอย่างทั่วไปที่มีผู้เขียนแนะนำไว้มากมาย เช่น

-ฝ่ายบริการทรัพยากรสารสนเทศ สำนักหอสมุดกลาง มศว.ที่

<mailto:https://lib.swu.ac.th/images/Documents/Researchsupport/APA6th-Citation160820.pdf>

-สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่

<mailto:https://www.nupress.grad.nu.ac.th/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%B5%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A1/>

-มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ [mailto:https://pulinet2022.pulinet.org/wp-](mailto:https://pulinet2022.pulinet.org/wp-content/uploads/2021/07/TEMPLATE_Reference_PULINET2022.pdf)

[content/uploads/2021/07/TEMPLATE_Reference_PULINET2022.pdf](mailto:https://pulinet2022.pulinet.org/wp-content/uploads/2021/07/TEMPLATE_Reference_PULINET2022.pdf)

4.การส่งต้นฉบับ

1.การตรวจสอบก่อนส่งบทความ

ในขั้นตอนการส่งบทความผู้แต่งต้องตรวจสอบและปฏิบัติตามข้อกำหนดรายการตรวจสอบการส่งทุกข้อดังต่อไปนี้ และบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้แต่งกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมด

1.บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ

2.การเขียนชื่อเจ้าของบทความหลัก, E-mail, เบอร์โทรศัพท์ และสถานที่ทำงาน ต้องเป็นไปตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3.การเตรียมต้นฉบับ ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเป็นไปตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับที่วารสารกำหนด

4.การอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงทำยบความใช้ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) และต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ไม่มีปัญหาการลอกเลียนงานวิชาการ (Plagiarism)

5.ต้นฉบับต้องพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้แบบตัวอักษร TH-Sarabun-PSKกรณีบทความภาษาไทย แบบตัวอักษร Arial กรณีบทความภาษาอังกฤษ การแสดงรูปภาพ แผนภูมิ และตารางขอให้ อยู่ในเนื้อหาที่สอดคล้องกัน

2.วิธีและขั้นตอน การส่งบทความ

1.การส่ง

จะต้องส่งบทความทางระบบ Thai Journals Online (ThaiJO) โดยไม่ต้องแนบ“แบบฟอร์มเสนอ บทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์”

หากส่งในช่องทางอื่นต้องส่งบทความพร้อมทั้งส่ง “แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อพิจารณาการตีพิมพ์” มาที่บรรณาธิการวารสาร

2. การตอบรับ

เมื่อส่งบทความแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองขอบข่ายของบทความดังกล่าวและตอบรับบทความ ภายใน 7 วันทำการ โดยทำการส่งทางอีเมล

3. ระยะเวลาการพิจารณา

3.1กองบรรณาธิการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา รอผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ภายใน 14 วัน

3.2 เมื่อได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้เขียนบทความแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือปฏิเสธการลงตีพิมพ์ ภายใน 1 วัน

3.3 เมื่อผู้เขียนแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ให้แนบไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์ ส่งกลับทางอีเมลภายใน 7 วัน

3.4 บรรณาธิการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความลงวารสาร ทางอีเมล

4. การตีพิมพ์วารสาร

4.1กองบรรณาธิการจะรวบรวมเอกสารบทความ ส่งตีพิมพ์เมื่อถึงกำหนดเวลาที่วารสารจะออกเผยแพร่ตามกำหนด

4.2 เมื่อได้เล่มวารสารที่สมบูรณ์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ

5.จริยธรรม

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิชาการ/วิจัยในวารสารสังคมและมนุษย(Publication Ethics)วารสารยึดมั่นในหลักจริยธรรมการพิมพ์ตามมาตรฐานระดับนานาชาติตามกรอบแนวทางจริยธรรมการตีพิมพ์ของ Committee on Publication Ethics (COPE) ดังต่อไปนี้

(ส่วนใหญ่ปรับปรุงต้นฉบับและแปลจาก <https://publicationethics.org/>)

1.จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้เขียนต้นฉบับ

1.ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ไทยจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ

2.ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ไทยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3.ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก๊ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง” โดยเฉพาะหัวข้อรูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับอันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

5.ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่าบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที

6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7.ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความโดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8.ผู้เขียนจะต้องปรับปรุงแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ปรับปรุงตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกปฏิเสธการเผยแพร่บทความ

9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

10. ผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

12. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของบุคคลอื่นให้ปรากฏการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation) หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ

2. จริยธรรมในการตีพิมพ์สำหรับผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความและควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือแนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5. ผู้ประเมินบทความควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7.เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบพร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

3.จริยธรรมในการตีพิมพ์ของกองบรรณาธิการวารสาร

1.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ

2.บรรณาธิการจะต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้พิมพ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีผลกระทบด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ

3.บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลการตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่มี conflict of interest เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ)อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4.บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5.บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6.บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจังเพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

7.บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8.บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9.บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่าสมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10.หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูลซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอน

บทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ตีพิมพ์จากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

ติดต่อ

ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา (Center for Social Science Studies)

เลขที่ 78/1 หมู่ 9 ต.บ่อพลอย อ.บ่อพลอย จ.กาญจนบุรี 71160

โทร. 081-8437249

อีเมล : thaicocialscience@gmail.com

เฟสบุ๊ก: ศูนย์สังคมศาสตร์ศึกษา